

Αλφαβητικό Ευρετήριο Συγγραφέων

Caja	Michele	σελ. 50
Αγγέλου	Δημήτρης	σελ. 37
Αδαμάκης	Κώστας	σελ. 52
Αδάμη	Χρυσή-Ελπίδα	σελ. 33
Αδαμίδου	A.	σελ. 26
Αθανασιάδου	Έλενα	σελ. 32, 54
Αθανασίου	Φανή	σελ. 12
Αθανασούλης	Δημήτριος	σελ. 36
Αλεξάνδρου	Ελένη	σελ. 53
Αλεξίου	Μαργαρίτα	σελ. 8
Αμερικάνου	Ελένη	σελ. 4
Αναστασίου	Μαρία	σελ. 40
Ανδρέου	Ελένη	σελ. 21
Αξαρχλή	Κλειώ	σελ. 21, 51
Αρβανιτάκη	Άννα	σελ. 15
Βασιλειάδης	Λάζαρος	σελ. 11
Βασιλοπούλου	Μαρία	σελ. 36
Βιντζηλαίου	Ελισάβετ	σελ. 33
Βογιατζή	Αικατερίνη	σελ. 20
Γεωργιάδη	Αναστασία	σελ. 39
Γιάκα	Άννα	σελ. 44
Δανιήλ	Μαρία	σελ. 44
Δελλή	Μαρία-Άννα	σελ. 31
Δήμας	Παναγιώτης	σελ. 6
Δημούδη	Αργυρώ	σελ. 20, 26
Εξαρχόπουλος	Πάνος	σελ. 4
Εφεισίου	Ειρήνη	σελ. 8, 9
Ζαγκότσης	Άγγελος	σελ. 29
Ζαρούλας	Σωτήρης	σελ. 6
Ζήρα	Γεωργία	σελ. 9
Ζώρας	Σταμάτης	σελ. 19, 25
Θεοδωρίδου-Σωτηρίου	Λίλα	σελ. 43
Θεοδωρόπουλος	Χρυσόστομος	σελ. 42
Ιγνατάκης	Χρήστος	σελ. 14
Ιωσηφίδου	Αντωνία	σελ. 55
Καββαδίας	Ιωάννης	σελ. 11
Κακαλέτσης	Δημήτριος	σελ. 10
Καλλιγά	Δήμητρα	σελ. 46
Κανετάκη	Ελένη	σελ. 16
Καραγιάννης	Χρήστος	σελ. 10
Καραδήμας	Κωνσταντίνος	σελ. 7, 14
Καρδαρά	Ευαγγελία	σελ. 31
Καρύδης	Σπύρος	σελ. 35
Κελτσιδου	Παρθενόπη	σελ. 34
Κολλιού	Μαρία	σελ. 55
Κοσμόπουλος	Πάνος	σελ. 20, 26
Κουιμτζόγλου	Τιμολέων	σελ. 8
Κουστέλλης	Ιωάννης	σελ. 15

Κουτσούμπος	Λεωνίδα	σελ. 36
Κύρκος	Απόλλων	σελ. 45
Λιανός	Νικόλαος	σελ. 47, 48
Μάλαμα	Βενετία	σελ. 12
Μανωλεδάκη	Αικατερίνη-Άννα	σελ. 33
Μανωλίδης	Κώστας	σελ. 41
Μάτσας	Δημήτριος	σελ. 25
Μαυρομάτη	Διονυσία	σελ. 23
Μερέση	Αικατερίνη	σελ. 51
Μίζα	Μαρία	σελ. 12
Μπάρκας	Νικόλαος	σελ. 24, 55
Μωραΐτης	Κωνσταντίνος	σελ. 3
Μωρέττη	Καρολίνα Άννα Μαρία	σελ. 8
Νικολοπούλου	Βασιλική	σελ. 33
Οικονόμου	Αινείας	σελ. 18
Παλιεράκη	Βασιλική	σελ. 33
Πανταζής	Ε.	σελ. 26
Πανταζοπούλου	Σταυρούλα	σελ. 9, 14
Πάντος-Κίκκος	Στέφανος	σελ. 44
Παπαγιάννη	Ιωάννα	σελ. 19
Παπαδόπουλος	Μηνάς	σελ. 9
Παπαθανασίου	Άλκιμος	σελ. 29
Παπασταμάτη-φον Μοόκ	Χριστίνα	σελ. 23
Παπασωτηρίου	Αλέξιος	σελ. 12
Παρδαλόπουλος	Στυλιανός	σελ. 14
Πάχτα	Βασιλική	σελ. 19
Πεπονά	Γεωργία	σελ. 30
Πολυράβας	Γεώργιος	σελ. 27
Πορτελάνου	Έλλη-Κωνσταντίνα	σελ. 23
Σαμαρά	Αθηνά	σελ. 23
Σαραντίδου	Μαρία	σελ. 12
Σιδηρόπουλος	Νικόλαος	σελ. 36
Σιναμίδης	Ιορδάνης	σελ. 24, 28
Σιώμκος	Νικόλαος	σελ. 36
Στέλλα	Αναστασία	σελ. 48
Τζιβάρα	Παναγιώτα	σελ. 35
Τικταπανίδου	Λίζα	σελ. 37
Τρακοσοπούλου-Τζήμου	Κορνηλία	σελ. 38, 49
Τσαλκατίδης	Θεμιστοκλής	σελ. 47
Τσολάκης	Πάνος	σελ. 17
Χατζηδάκης	Άρης	σελ. 13
Χατζητρύφων	Νικόλαος	σελ. 46
Ψάλτη	Ειρήνη-Μαρκέλλα	σελ. 9

1η συνεδρία : εκπαίδευση / επιστημολογία

Δομική οργάνωση του Τοπίου: Ιστορικές υποδείξεις για την «κατασκευή» και τη διδασκαλία του τοπιακού σχεδιασμού

Κωνσταντίνος Ν. Μωραΐτης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο τοπιακός σχεδιασμός, πολύ περισσότερο από τον αρχιτεκτονικό ή αστικό σχεδιασμό, συνδέεται με την αφαιρετική επεξεργασία στοιχείων της εξωτερικής πραγματικότητας, με στόχο τον κατασκευαστικό έλεγχο των τοπιακών διαμορφώσεων. Η ιδιαιτερότητα αυτή αφορά την ανάγκη του τοπιακού σχεδιασμού να επεξεργαστεί, πέρα από 'σκληρά' δομικά στοιχεία, φυσικά στοιχεία όπως αυτά της φύτευσης. Υποχρεώνεται έτσι να αναπτύξει διαδικασίες αφαιρετικής επεξεργασίας, τις οποίες περιγράφουμε με τον όρο «*σηματοποίηση*» και οι οποίες χαρακτηρίζονται από κανόνες παράστασης, «δομικής» οργανωτικής παρουσίασης της εξωτερικής πραγματικότητας, δανεισμένους από άλλες περιοχές· από τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό ή τη ζωγραφική τοπιογραφία. Η δάνεια αυτή σχεδιαστική και συνθετική εμπειρία, αποτέλεσε για τον συγγραφέα οδηγό διδασκαλίας μαθημάτων ιστορίας και θεωρίας του τοπιακού σχεδιασμού. Επίσης οδηγό συγκρότησης μιας μεθόδου διδασκαλίας σχεδιασμού του τοπίου, με αποδέκτες σπουδαστές αρχιτεκτονικής. Αλλά η αφαιρετική σχεδιαστική απόδοση φυσικών στοιχείων, καταλήγει η πρότασή μας, η «*προσομοίωση*» των τοπιακών σχέσεων και ιδιαίτερα των τοπιακών μεταβολών, δανείζει στις ημέρες μας τα μορφώματά της στον σχεδιασμό γενικά, τοπιακό, αστικό ή αρχιτεκτονικό, χαρακτηρίζοντας, ακόμη ευρύτερα τον σύγχρονο πολιτισμό στο σύνολό του.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Τοπίο, σχεδιασμός, σηματοποίηση, προσομοίωση, αρχιτεκτονική διδασκαλία

-

Κωνσταντίνος Ν. Μωραΐτης: Αρχιτέκτων Μηχανικός, Καθηγητής Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Ε.Μ.Π. Μεταπτυχιακές σπουδές: Ηθικής και Πολιτικής Φιλοσοφίας (Πανεπιστήμιο Paris I – Panthéon – Sorbonne) και Αραβικών Σπουδών (Μεταπτυχιακό Κέντρο Ε.Μ.Κ.Α.Ι.Σ. Παντείου Ανωτάτης Σχολής). Διδάκτωρ ΕΜΠ, με θέμα διατριβής «*Το Τοπίο Πολιτιστικός Προσδιορισμός του Τόπου. Παρουσίαση και θεωρητικός συσχετισμός των σημαντικότερων νεότερων προσεγγίσεων της τοπιακής επεξεργασίας του τόπου*». Διδάσκει στη Σχολή Αρχιτεκτόνων του Ε.Μ.Π. από την περίοδο του 1983. Βασική επαγγελματική ενασχόληση με την κτηριακή αρχιτεκτονική. Από την περίοδο του 1996 εντούτοις ξεκινά μια «εξώγαμη» σχέση με θέματα που αφορούν τη θεωρία και τις διαμορφώσεις τοπίου. Η σχέση αυτή νομιμοποιήθηκε με την επίσημη διδασκαλία του σεμιναρίου «*Ιστορία και Θεωρία του Τοπίου: Η Σηματοποίηση κατά την Τοπιακή Ερμηνεία*», στο πλαίσιο του Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «*Αρχιτεκτονική – Σχεδιασμός του Χώρου*» της Σχολής Αρχιτεκτόνων Ε.Μ.Π. Διακρίσεις και βραβεύσεις σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς, πανελλήνιους, παγκύπριους και διεθνείς με αντικείμενο τον κτηριακό, αστικό και τοπιακό σχεδιασμό.

Διδάσκοντας τη Δομική Συγκρότηση του Αρχιτεκτονικού Χώρου

Ελένη Αμερικάνου
Πάνος Εξαρχόπουλος

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εισήγηση εξετάζει το ζήτημα της έμφασης στη δομική διάσταση του αρχιτεκτονικού χώρου στην αρχιτεκτονική θεωρία και τη διδασκαλία της αρχιτεκτονικής σύνθεσης. Μεθοδολογικά επιχειρείται μια επιλεκτική αποτίμηση της τάσης ανάδειξης της δομικής-κατασκευαστικής αντίληψης σε πραγματείες ή κείμενα αρχιτεκτόνων, εστιάζοντας στο 18^ο και 19^ο αιώνα, οπότε το ζήτημα ετέθη, για πρώτη φορά, με όρους και προεκτάσεις που συνεχίζουν να απασχολούν τη σύγχρονη αρχιτεκτονική σκέψη και πράξη. Ακολουθεί η παρουσίαση στοιχείων της θεωρίας του εισαγωγικού μαθήματος της αρχιτεκτονικής σύνθεσης στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Δ.Π.Θ., τα οποία με αφετηρία τη δομική συγκρότηση του αρχιτεκτονικού χώρου ενσωματώνουν ανάλογες θέσεις –υπέρ της συνθετικής σημασίας της δομικής-κατασκευαστικής υπόστασης της αρχιτεκτονικής–, φιλτραρισμένες μέσα από το πνεύμα του δομικού ορθολογισμού του μοντερνισμού. Αρχιτεκτονικές αναπαραστάσεις συμπληρώνουν τα παραπάνω, αποδίδοντας δομικές-κατασκευαστικές παραμέτρους της αρχιτεκτονικής και υποστηρίζοντας τη διδασκαλία της αρχιτεκτονικής σύνθεσης στο βαθμό που αυτή επηρεάζεται από δομικές προσεγγίσεις. Τα συμπεράσματα αφορούν στην εκτίμηση της συμβολής μιας διδασκαλίας της αρχιτεκτονικής σύνθεσης, που στοχεύει στην απόκτηση δομικής συνείδησης μέσω της εξοικείωσης με το δομικό χαρακτήρα του αρχιτεκτονικού έργου.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: αρχιτεκτονική σύνθεση, αρχιτεκτονική θεωρία, δομική συγκρότηση, δομικά στοιχεία

-

Ελένη Αμερικάνου Αρχιτέκτων Μηχανικός Ε.Μ.Π. (1985), Δρ. Μηχανικός Ε.Μ.Π. (1997). Από το 1987 διατηρεί αρχιτεκτονικό γραφείο με τον Πάνο Εξαρχόπουλο με κύρια δραστηριότητα μελέτες κτιριακών έργων και διαμορφώσεων εσωτερικών χώρων. Έχει συμμετάσχει και διακριθεί σε διεθνείς και πανελλήνιους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς. Από το 1999 διδάσκει Αρχιτεκτονική Σύνθεση στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Δ.Π.Θ., όπου σήμερα είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια. Η ερευνητική της δραστηριότητα αφορά στα πεδία: αναπαράσταση και αρχιτεκτονική, διδακτική της αρχιτεκτονικής σύνθεσης, θεωρίες του χώρου, αρχιτεκτονική και τέχνη, μοντέρνα αρχιτεκτονική του μεσοπολέμου.

Πάνος Εξαρχόπουλος Αρχιτέκτων Μηχανικός Ε.Μ.Π. (1986). Από το 1987 διατηρεί αρχιτεκτονικό γραφείο με την Ελένη Αμερικάνου, με κύρια δραστηριότητα μελέτες κτιριακών έργων και διαμορφώσεων εσωτερικών χώρων καθώς και συμμετοχή σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς, σε πολλούς από τους οποίους έχει διακριθεί. Από το 1999 διδάσκει Αρχιτεκτονική Σύνθεση στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Δ.Π.Θ., όπου σήμερα είναι Επίκουρος Καθηγητής.

Η Ιστορική Δόμηση ως Εκπαιδευτικό Εργαλείο στη Β΄βάθμια Εκπαίδευση

Παναγιώτης Α. Δήμας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ιστορία των κατασκευών δεν έχει αποτελέσει συστηματικό εργαλείο εκπαίδευσης, παρότι συνδέεται με άξονες που περιλαμβάνονται στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών, όπως η παγκόσμια, εθνική ή τοπική ιστορία, η τεχνολογία, οι τέχνες, οι φυσικές επιστήμες, το περιβάλλον, η γεωγραφία, η φιλοσοφία, η οικιακή οικονομία.

Η εισήγηση στοχεύει να αναδείξει την ιστορική δόμηση ως διδακτικό μέσο της εξελικτικής πορείας των πολιτισμών και να εκθέσει τα οφέλη που θα μπορούσε να έχει μία παρόμοια αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής για το σύγχρονο σχολείο. Η αποκομνηθείσα μέσα από παρόμοια διαδικασία γνώση δύναται να λειτουργήσει ως μέσο προβολής του ιστορικού παρελθόντος στο παρόν και το μέλλον, προς άντληση εμπειρίας που θα προωθήσει μέσα από την επίσημη εκπαιδευτική διαδικασία τον προβληματισμό για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, αλλά και τη συλλογιστική περί «εθνικής ταυτότητας». Η ανάδειξη της ιστορικής δόμησης σε περιόδους κρίσης, όπως η παρούσα, αποτελεί αναμφίβολα πολιτισμική, κοινωνική και οικονομική απάντηση ελπίδας, που είναι σημαντικό να δωθεί μέσα από την παιδευτική διαδικασία διαμόρφωσης της επόμενης γενιάς.

Η εισήγηση ταυτόχρονα επιδιώκει να αποδείξει τη δυνατότητα επιτυχούς συνεργασίας του εκπαιδευτικού κλάδου και της μουσειο-παιδαγωγικής με τον κλάδο της αρχιτεκτονικής, της αποκατάστασης και της διαχείρισης του πολιτισμού, καθότι η φιλοσοφία του σεβασμού της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι πρωτίστως ζήτημα συλλογικής παιδείας.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: ιστορική δόμηση, τοπική ιστορία, Ιστορική εκπαίδευση, πολιτισμική παιδεία, ιστορική συνείδηση, πολυ-πολιτισμικότητα

Δήμας Α. Παναγιώτης: (1981) είναι Αρχιτέκτων Μηχανικός ΕΜΠ (2006), με μεταπτυχιακή ειδίκευση στο αντικείμενο «Προστασία Μνημείων» (2009) και στο αντικείμενο «Μουσειολογία» (2014). Σήμερα εκπονεί διδακτορική διατριβή στο ΕΜΠ. Έχει ασχοληθεί επαγγελματικά με αποτυπώσεις ιστορικών κτηρίων διαφόρων κατηγοριών και έχει εργασθεί σε αναστηλωτικά έργα του Υπουργείου Πολιτισμού (Ναός Επικούριου Απόλλωνα, Τίρυνθα, 11^η ΕΒΑ). Συμμετείχε ομαδικά στο 3^ο Εθνικό Συνέδριο: «Ήπιες επεμβάσεις για την Προστασία των Ιστορικών Κατασκευών – Νέες τάσεις σχεδιασμού» (2009) και στο 3^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Αναστηλώσεων (2012) και ατομικά στο: ERASMUS International Workshop: “Chronocity, Sensitive Interventions in Historic Environment” (2010), στο International Seminar: “Philosophy of Conservation and Praxis of Restoration” (2012) και στο Συνέδριο Ιστορίας της Αρχιτεκτονικής: Η Ιστοριογραφία της Αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα στον 20^ο και 21^ο αιώνα (2013). Είναι μέλος του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ, της ΕΤΕΠΑΜ και του TICCHI.

Η ιδεο-λογική δομή των πόλεων και της αρχιτεκτονικής

Σωτήριος Ζαρούλας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στα μέσα της δεκαετίας του '60 στο Βερολίνο και τη Βενετία εμφανίζονται δύο βιβλία με παρόμοιους τίτλους, *Η ιδεολογική δομή των πόλεων* του Ιωάννη Δεσποτόπουλου και *Η λογική συγκρότηση/δομή της αρχιτεκτονικής* του Giorgio Grassi, αλλά πολύ διαφορετικά μεταξύ τους: για τον Δεσποτόπουλο, που βρίσκεται στο τέλος της καριέρας του, αποτελεί προσπάθεια σύνοψης του έργου του και μια αποτίμηση του τι μένει να γίνει ακόμη, ενώ για τον Grassi στα τριάντα δύο του είναι η χάραξη μιας πορείας και ο καθορισμός του δρόμου που πρόκειται να ακολουθήσει.

Μολονότι οι δύο συγγραφείς αγνοούν ο ένας την ύπαρξη του άλλου και η ανάπτυξη των δύο βιβλίων γίνεται με διαφορετική μέθοδο, φαίνεται να συγκλίνουν κυρίως σε ένα γενικότερο αποδεκτό συμπέρασμα για την εποχή εκείνη: και οι δύο αρνούνται την ισοπέδωση των αρχών του Μοντέρνου Κινήματος και την επικράτηση του λεγόμενου Διεθνούς Στυλ και προσπαθούν για την επανένταξη της ιστορικής αρχιτεκτονικής και των κανόνων που τη διέπουν στο πρόγραμμα της μοντέρνας αρχιτεκτονικής, με σκοπό την ενίσχυση της τελευταίας. Οι λέξεις δομή, συγκρότηση, κατασκευή, αποκτούν μια γενικότερη σημασία και αναφέρονται σε έννοιες όπως το σύστημα και η οργάνωση, με εφαρμογή τόσο στην ευρύτερη κλίμακα της πόλης όσο και στη μικρότερη κλίμακα του σχεδίου ενός κτιρίου.

Η συγκεκριμένη μελέτη αποσκοπεί στη διερεύνηση της σχέσης του μοντερνισμού της δεκαετίας του '30 με εκείνον του '60, και του πως εκφράζεται η ιδέα της δομής της αρχιτεκτονικής και της έκφρασή της μέσα από το έργο των δύο αρχιτεκτόνων: ποιά η σχέση του κτιρίου με τα στοιχεία του ως αναγνωρίσιμα μέρη και ποιές είναι οι ομοιότητες στη θεώρηση της δομής της πόλης με εκείνη της αρχιτεκτονικής;

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Λογικός/συντακτικός χαρακτήρας της αρχιτεκτονικής, ιστορική πόλη και αρχιτεκτονική

-

Σωτήριος Ζαρούλας. Αρχιτέκτων Μηχανικός, Υποψήφιος διδάκτορας, Πολυτεχνείο του Μιλάνου. Απόφοιτος του Πολυτεχνείου του Μιλάνου το 2010. Η διπλωματική του εργασία πραγματεύεται την επέκταση του συγκροτήματος του ιδρύματος *Umanitaria* με επιβλέπων καθηγητή τον Giorgio Grassi. Από το 2011 συμμετέχει ως tutor σε εργαστήριο Αρχιτεκτονικής Σύνθεσης, συμμετέχει σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς, συνέδρια, αρθρογραφεί και δημοσιεύει ερευνητικές εργασίες με θέμα τη μοντέρνα αρχιτεκτονική και πολεοδομία. Από το 2012 είναι PhD candidate με υποτροφία στο Πολυτεχνείο του Μιλάνου και μελετά την μοντέρνα ελληνική αρχιτεκτονική και συγκεκριμένα το έργο του Ιωάννη Δεσποτόπουλου.

Διεύθυνση: Via Teodosio, 3, 20131, Μιλάνο, Ιταλία

Cell: +39 3498321885, e-mail: sotirios.zaroulas@gmail.com

Κατασκευαστική Ανάλυση & Επεμβάσεις Αποκατάστασης Παραδοσιακών Κτιρίων στη Σχολή Αρχιτεκτόνων Ε.Μ.Π.

Ειρήνη Εφεσίου
Κωνσταντίνος Καραδήμας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ένας ιδιαίτερα σημαντικός εκπαιδευτικός πόλος για τον Τομέα 4 - Τεχνολογικής Αιχμής του ΕΜΠ, είναι το κατ' επιλογήν μάθημα του 8^{ου} εξαμήνου στα Ειδικά Θέματα Οικοδομικής, με αντικείμενο την «Κατασκευαστική Ανάλυση και Επέμβαση σε Παραδοσιακά Κτίρια». Σκοπός του μαθήματος είναι η συστηματική αρχιτεκτονική αποτύπωση και κατασκευαστική ανάλυση των παραδοσιακών κτιρίων με στόχο την ουσιαστική κατανόηση της δομικής συγκρότησης, συμπεριφοράς, παθολογίας του κτιρίου και την διατύπωση προτάσεων επισκευής και αποκατάστασης, συμβατών με το υφιστάμενο κέλυφος. Παράλληλο και εξίσου σημαντικό στόχο του μαθήματος αποτελεί η ευαισθητοποίηση των σπουδαστών αλλά και των τοπικών κοινωνιών για τα θέματα Προστασίας της Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς, καθώς και ο εφοδιασμός των μελλοντικών αρχιτεκτόνων του τόπου με γνώσεις και μεθοδολογικά εργαλεία, ώστε να αντιμετωπίζουν στο μέλλον με επιτυχία αντίστοιχα αρχιτεκτονικά θέματα. Για την διδασκαλία του μαθήματος σπουδαστές και διδάσκοντες εργάζονται από κοινού για ένα triήμερο, αποτυπώνοντας, καταγράφοντας και αναλύοντας σε βάθος όλα τα στοιχεία των κτιρίων. Πρόκειται συνήθως για απλά ανώνυμα κτίσματα, τα οποία εντάσσονται σε ένα ευρύτερο οικιστικό σύνολο και διατηρούν, αν και συνήθως ερειπωμένα, πολλά αξιόλογα στοιχεία της αρχιτεκτονικής παράδοσης. Η μεθοδολογία που ακολουθείται γενικά για την αναγνώριση της δομής και την διατύπωση προτάσεων ονομάζεται κατασκευαστική ανάλυση. Οι διαφορετικές οπτικές στις επί μέρους προσεγγίσεις, αποτελούν και τον επιστημονικό και ερευνητικό πλούτο της γνωστικής αυτής περιοχής.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: κατασκευαστική ανάλυση, αποκατάσταση, παραδοσιακά κτίρια, αρχιτεκτονική κληρονομιά

Ειρήνη Εφεσίου: Αρχιτέκτων Μηχ. ΕΜΠ. Μεταπτυχιακός τίτλος σπουδών από το Πανεπιστήμιο Paris VIII (1975). Διδάσκει στο ΕΜΠ από το 1981, στην αρχή ως επιστημονικός συνεργάτης και στη συνέχεια ως Λέκτορας (1988), Επίκουρη Καθηγήτρια (1999), Αναπληρώτρια Καθηγήτρια (2005) και Καθηγήτρια (2011). Το 2012 ορκίστηκε Καθηγήτρια ΕΜΠ με γνωστικό αντικείμενο "Αρχιτεκτονική Τεχνολογία και Σχεδιασμός σε υφιστάμενα και νέα κτήρια".

Ναρκίσσου 17 – 15452 Αθήνα. Τηλ. 6944596899 – e-mail: irenefe@otenet.gr

Κωνσταντίνος Α. Καραδήμας: Αρχιτέκτων Μηχ ΕΜΠ. Μεταπτ. σπουδές εξειδίκευσης στην αποκατάσταση, συντήρηση και αναβίωση ιστορικών και παραδοσιακών κτιρίων και συνόλων στο Heriot-Watt University Edinburgh / Edinburgh College of Art (1977-79). Αναπληρωτής Καθηγητής ΕΜΠ (2014-). Ελεύθερος Επαγγελματίας. Μιχαλακοπούλου & Σεμιπέλου 9 – 11528 Αθήνα. Τηλ. 210 7700707, Fax: 210 7700203, email: ccara@tee.gr, ccara@arch.ntua.gr

Σύγχρονη Διεπιστημονική Ερευνητική προσέγγιση Τεκμηρίωσης, Ενίσχυσης και Αποκατάστασης νεώτερου ιστορικού κτηρίου.

Ειρήνη Εφείσιου,
Μαργαρίτα Αλεξίου
Τιμολέων Κουιμτζόγλου,
Καρολίνα Μωρέττη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ερευνητική εργασία που πραγματοποιήθηκε το 2013 με συνεργασία των εργαστηρίων των Σχολών του Ε.Μ.Π. Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πολιτικών Μηχανικών, Χημικών Μηχανικών και Αγρονόμων & Τοπογράφων Μηχανικών, με θέμα την τεκμηρίωση, ενίσχυση και αποκατάσταση του Ιστορικού κτηρίου της Βίλλας Κλωναρίδη, αποτέλεσε την αφορμή για περαιτέρω διερεύνηση πάνω σε ζητήματα που αφορούν στην εκπαίδευση των μηχανικών, στη μελέτη, στη μεθοδολογία προσέγγισης και στο σχεδιασμό των ιστορικών κτηρίων. Καθώς τα σύγχρονα μέσα υψηλής τεχνολογίας που αφορούν στην διάγνωση, τεκμηρίωση και σχεδίαση προσφέρουν τη δυνατότητα δημιουργίας αρχείων καταγραφής, προσομοιωμάτων μελέτης και βάσεων δεδομένων, επισημαίνεται η ανάγκη εύρεσης νέων μεθόδων διαδραστικής συνεργασίας και διαχείρισης μεγάλου όγκου δεδομένων προερχόμενων από το σύνολο των εμπλεκόμενων ειδικοτήτων. Στην παρούσα εισήγηση περιγράφεται μια πρώτη αποτίμηση της συνεργασίας από την οπτική της ερευνητικής ομάδας των Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, κατά την οποία επισημαίνεται ότι η σύγχρονη διεπιστημονική προσέγγιση σε θέματα Τεκμηρίωσης, Ενίσχυσης και Αποκατάστασης Ιστορικών κτηρίων είναι αναγκαία σε εκπαιδευτικό, επιστημονικό και επαγγελματικό επίπεδο.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Αποκατάσταση Ιστορικών κτηρίων, διεπιστημονική συνεργασία, έρευνα, σύγχρονη τεχνολογία, Πανεπιστημιακή εκπαίδευση.

-

Ειρήνη Εφείσιου: Καθηγήτρια (2011). Διεύθυνση επικοινωνίας:Ναρκίσσου 17, 15452, Αθήνα, Τηλέφωνο: 6944596899, email: irenefe@otenet.gr

Αλεξίου Μαργαρίτα: Υποψήφια διδάκτωρ στον Τομέα 4 της Σχολής Αρχιτεκτόνων Ε.Μ.Π. Διεύθυνση επικοινωνίας: Πελοποννήσου 135, Τ.Κ. 18121, Κορυδαλλός – Αθήνα, Τηλέφωνο: 6979401589, email: almarg3@yahoo.gr

Τιμολέων Κουιμτζόγλου: Απόφοιτος της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ. Μεταπτυχιακό πρόγραμμα της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών «Ψηφιακές μορφές Τέχνης», υποψήφιος διδάκτωρ της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Ε.Μ.Π. Διεύθυνση επικοινωνίας: Ολύμπου 22Α, 15235, Αθήνα, Τηλέφωνο: 6977229157, email: kouim@yahoo.com

Καρολίνα Άννα Μαρία Μωρέττη: Αρχιτέκτων ΕΜΠ. Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Ε.Μ.Π. Υποψήφια διδάκτωρ. Διεύθυνση επικοινωνίας: Μελεάγρου 4, Αθήνα, Τηλέφωνο: 6974302775, e-mail: kanel8car@hotmail.com

2η συνεδρία : στερεώσεις / αντισεισμικός έλεγχος

Αξιολόγηση Μεθόδων Σεισμικής Αποτίμησης Παραδοσιακών Κατασκευών από Φέρουσα Τοιχοποιία - Εφαρμογή στην Παλιά Πόλη της Ξάνθης

Γεωργία Ζήρα
Ειρήνη - Μαρκέλλα Ψάλτη
Σταυρούλα Πανταζοπούλου
Μηνάς Παπαδόπουλος

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην δομική τέχνη και παράδοση της ευρύτερης περιοχής μελέτης, η χρήση της φέρουσας τοιχοποιίας έχει μεγάλη ιστορική διαδρομή. Μέχρι την περίοδο της Βιομηχανικής επανάστασης αποτελούσε τον αποκλειστικό τρόπο δόμησης κτιριακών έργων, εκ των οποίων μάλιστα πολλά διασώζονται μέχρι σήμερα και θεωρούνται διατηρητέα κτίρια-μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς. Η σημασία τους επιβάλλει τη δημιουργία κατάλληλου θεσμικού πλαισίου με στόχο την ουσιαστική και ολοκληρωμένη προστασία τους. Παρόλα αυτά σε τεχνικό επίπεδο δεν έχει αναπτυχθεί η έρευνα σχετικά με τα τοπικά ιστορικά δομικά συστήματα (Τ.Ι.Δ.Σ.), τις τεχνολογικές αξίες που μεταφέρουν διαχρονικώς και τη σεισμική αποτίμησή τους, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν όλα τα απαραίτητα εργαλεία για την σωστή αποκατάσταση και ολοκληρωμένη προστασία τους. Πρόσφατα προτάθηκε μια μεθοδολογία σεισμικής αποτίμησης και ανασχεδιασμού η οποία βασίζεται σε κατάλληλα απλοποιημένη εφαρμογή ανελαστικής στατικής ανάλυσης με βαρυτικά φορτία για την εκτίμηση των σεισμικών απαιτήσεων και της σεισμικής ικανότητας παραδοσιακών κατασκευών (βλ. Παράρτημα ΚΑΔΕΤ). Στην παρούσα εργασία ελέγχεται η μεθοδολογία αυτή χρησιμοποιώντας ως πεδίο εφαρμογής παραδοσιακούς κτιριακούς τύπους του διασωζόμενου ιστορικού κτιριακού αποθέματος στην Παλιά Πόλη της Ξάνθης. Η συμπεριφορά των κτιρίων ελέγχεται μέσω εφαρμογής της προτεινόμενης διαδικασίας αλλά και όλων των εναλλακτικών διαθέσιμων υπολογιστικών μεθόδων μη γραμμικής ανάλυσης (φασματική ανάλυση, ανάλυση χρονοϊστορίας, ιδιομορφική ανάλυση) και τα αποτελέσματα συγκρίνονται με στόχο να προκύψει μία ενδεδειγμένη, βιώσιμη διαδικασία μελέτης για σεισμική αποτίμηση και αναβάθμιση των παραδοσιακών κατασκευών. Τα αποτελέσματα των αναλύσεων που εξετάζονται αφορούν τις μέγιστες μετατοπίσεις του κτιρίου, τη χρονική εξέλιξη της απόκρισης και τις ανηγμένες παραμορφώσεις σε χαρακτηριστικές θέσεις με τις οποίες αξιολογείται το ενδεχόμενο αστοχίας.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Φέρουσα τοιχοποιία, Σεισμική αποτίμηση, Παραδοσιακές κατασκευές

-

Γεωργία Ζήρα: Διπλωματούχος Πολ. Μηχ. Ε.Μ.Π. (2010), Υποψ. Διδάκτωρ Δ.Π.Θ.

Ειρήνη - Μαρκέλλα Ψάλτη: Διπλωματούχος Πολ. Μηχ. Ε.Μ.Π. (2011), ΜΔΕ..

Σ. Πανταζοπούλου, Δρ. Πολ. Μηχ., Ph.D.-U.C. Berkeley, MS Struct.Eng. Δίπλ. Πολ. Μηχ. Ε.Μ.Π., Καθηγήτρια Δ.Π.Θ. (σε άδεια άνευ αποδ.), Καθηγήτρια Παν. Κύπρου.

Μηνάς Παπαδόπουλος, Δρ. Πολ. Μηχ. (ΔΠΘ 1998), Δίπλωμα Πολ. Μηχ. ΔΠΘ 1981, Αναπληρωτής Καθηγητής ΔΠΘ

Η Επιρροή της Μορφολογίας των Ανοιγμάτων στη Σεισμική Ικανότητα Πλαισιωμάτων Παλαιών Κατασκευών

Δημήτριος Ι. Κακαλέτσης, Χρήστος Γ. Καραγιάννης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Διερευνάται πειραματικά η επιρροή των ισχυρών τοιχοποιιών πλήρωσης με ανοίγματα στη σεισμική συμπεριφορά πλαισίων ωπλισμένου σκυροδέματος που σχεδιάστηκαν με ηθελημένα σχεδιαστικά σφάλματα ή ελλείψεις κατά τρόπον ώστε να προσομοιωθεί η συμπεριφορά παλαιών κατασκευών. Με βάση την παρατηρηθείσα συμπεριφορά, προτείνεται μία μέθοδος πλαστικής ανάλυσης για την αποτίμηση της συνολικής πλευρικής αντίστασης των τοιχοπληρωμένων πλαισίων καθώς και ένα συνεχές προσομοίωμα δύναμης – παραμόρφωσης για τη τοιχοποιία πλήρωσης με ανοίγματα. Ειδικότερα, παρουσιάζεται η συμπεριφορά επτά μονώροφων ενός φανώματος δοκιμίων πλαισίων κλίμακας 1:3 κάτω από κυκλική οριζόντια φόρτιση μέχρι στάθμη πλευρικής απόκλισης 40%. Οι παράμετροι που διερευνήθηκαν ήταν η μορφή και το μέγεθος του ανοίγματος και η αντοχή του τοίχου. Ο υπολογισμός της πλευρικής αντίστασης λαμβάνει υπόψη τους διάφορους τύπους μηχανισμών αλληλεπίδρασης πλαισίου – πλήρωσης που προέκυψαν από τις πειραματικές παρατηρήσεις. Ο νόμος της πειραματικής συμπεριφοράς των πληρώσεων αποκτάται με αφαίρεση του φορτίου του γυμνού πλαισίου για μια δεδομένη απόκλιση από την απόκριση του κάθε τοιχοπληρωμένου πλαισίου. Από τα πειραματικά αποτελέσματα προκύπτει ότι τα ανοίγματα μειώνουν σημαντικά τη σεισμική ικανότητα των τοιχοπληρωμένων πλαισίων. Η χρήση, όμως, τοιχοποιίας πλήρωσης βελτιωμένης θλιπτικής αντοχής προκαλεί αύξηση στη σεισμική ικανότητα. Η μέθοδος πλαστικής ανάλυσης για τον υπολογισμό της αντίστασης των πλαισίων και το προσομοίωμα δύναμης – παραμόρφωσης για τη τοιχοποιία πλήρωσης με ανοίγματα ως διαγώνιας αντηρίδας που προτάθηκαν φαίνεται από τα αποτελέσματα ότι μπορούν να αποδώσουν ορθά τον πραγματικό μηχανισμό αστοχίας και την επιρροή των παραμέτρων των δοκιμίων.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Τοιχοπληρώσεις, Ανοίγματα, Παλαιές Κατασκευές, Σεισμική Συμπεριφορά

-

Δημήτριος Ι. Κακαλέτσης: Καθηγητής στη «Σεισμική Συμπεριφορά και Αποκατάσταση Τοιχοπληρωμένων Κατασκευών Ωπλισμένου Σκυροδέματος», στο Τμ. Πολ. Μηχανικών ΤΕ και Μηχ. Τοπογραφίας & Γεωπληροφορικής ΤΕ / ΤΕΙ Κεντ. Μακεδονίας, υπεύθυνος Εργαστ. Κατασκευών Ωπλισμένου Σκυροδέματος. Πολ. Μηχ. Ε.Μ.Π, Μεταπτ. Δίπλ. Ειδίκ.: «Νέα Υλικά και Τεχνολογίες στο Σχεδιασμό Έργων από Σκυρόδεμα». Διδακτορικό Δίπλ.: «Διερεύνηση της συμπεριφοράς έναντι σεισμικών δράσεων πλαισίων ωπλισμένου σκυροδέματος με και χωρίς τοιχοποιίες».

Ο Χρήστος Γ. Καραγιάννης: Πρόεδρος του Τμήματος Πολιτικών Μηχανικών του ΔΠΘ. Πολιτικός Μηχανικός στο ΕΜΠ. Έλαβε το Χρυσοβέργειο Βραβείο έτους 1981. Διδάκτωρ του ΔΠΘ το 1984. Επισκέπτης καθηγητής στο Imperial College 1992-3. Καθηγητής από το 2000, του Τμ. Πολιτικών Μηχανικών του ΔΠΘ στις Κατασκευές Ωπλισμένου Σκυροδέματος - αντισεισμικό σχεδιασμό, τις επισκευές και τη ανελαστική σεισμική συμπεριφορά. Υπήρξε διευθυντής των Εργαστηρίων Ωπλισμένου Σκυροδέματος, Δομικών Υλικών, Μεταλλικών Κατασκευών.

Σεισμική Απόκριση Σπονδυλωτών Κιόνων. Ο Ρόλος του Συστήματος Πόλου – Εμπολίου

Ιωάννης Ε. Καββαδίας
Λάζαρος Κ. Βασιλειάδης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία πραγματοποιείται μία αριθμητική διερεύνηση της σεισμικής απόκρισης σπονδυλωτών κιόνων και εξετάζεται η επιρροή του συστήματος πόλου - εμπολίου ως μηχανισμός σύνδεσης των σπονδύλων. Η δυναμική απόκριση των συγκεκριμένων κατασκευών αποτελεί ένα έντονα μη γραμμικό πρόβλημα λόγω των φαινομένων ολίσθησης και λικνισμού που παρατηρούνται μεταξύ των επιμέρους δομικών λίθων. Τα αριθμητικά προσομοιώματα κατασκευάστηκαν με την μέθοδο των πεπερασμένων στοιχείων και πραγματοποιήθηκαν δυναμικές αναλύσεις στον χώρο. Για την διερεύνηση της συνεισφοράς του συστήματος πόλου - εμπολίου μελετήθηκαν τρία είδη σύνδεσης μεταξύ των σπονδύλων, ενώ πραγματοποιήθηκαν και αναλύσεις ισοδύναμου μονολιθικού σώματος για την περαιτέρω σύγκριση των αποτελεσμάτων. Το σύστημα πόλου – εμπολίου προσομοιώθηκε με την εισαγωγή στατικού συντελεστή τριβής στην διεπιφάνεια μεταξύ των σπονδύλων. Από τις αναλύσεις που πραγματοποιήθηκαν συμπεραίνεται ότι η αστάθεια των σπονδυλωτών κατασκευών επηρεάζεται κυρίως από το συχνοτικό περιεχόμενο των σεισμικών διεγέρσεων. Το σύστημα πόλου – εμπολίου ενώ για μικρής έντασης διεγέρσεις επιδρά ευνοϊκά στην απόκριση των σπονδυλωτών κιόνων διότι οι παρατηρούμενες σχετικές μετατοπίσεις μεταξύ των σπονδύλων είναι μικρής κλίμακας, σε διεγέρσεις όμως μεγάλης έντασης η κατασκευή αποκρίνεται μονολιθικά.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Σπονδυλωτοί Κίονες, Σεισμική Απόκριση, Δυναμική Ανάλυση

-

Ιωάννης Ε. Καββαδίας: Υποψήφιος Διδάκτορας Δ.Π.Θ («Διερεύνηση της δυναμικής απόκρισης ιστορικών μνημείων και εφαρμογή συστημάτων σεισμικής μόνωσης – Συμβολή στη σεισμική θωράκιση»). Μεταπτυχιακό Δίπλωμα: «Νέα Υλικά και Τεχνολογίες στο Σχεδιασμό Έργων από Ωπλισμένο Σκυρόδεμα» του Τμήματος Πολιτικών Μηχανικών Δ.Π.Θ

Διπλωματούχος Πολιτικός Μηχανικός Δ.Π.Θ. Γνωστικό αντικείμενο: Γραμμικές και μη γραμμικές αναλύσεις φορέων οπλισμένου σκυροδέματος, Αριθμητικές μέθοδοι ανάλυσης κατασκευών, Δυναμικές αναλύσεις ιστορικών κατασκευών. Email: ikavvadi@civil.duth.gr

Λάζαρος Κ. Βασιλειάδης, Δρ. Πολιτικός Μηχανικός. Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών Δ.Π.Θ Εργαστήριο Στατικής και Δυναμικής των Κατασκευών. Γνωστικό αντικείμενο: Στατική και Δυναμική των Κατασκευών, Αριθμητικές Μέθοδοι Ανάλυσης Κατασκευών. Email: lvasilia@civil.duth.gr. Πολυτεχνική Σχολή Ξάνθης, Βασ. Σοφίας 12, 67100 Ξάνθη, τηλ: 2541079625

Κατά χώρα συγκολλήσεις και συρραφές πώρινων λιθόπλινθων, κατά την αποκατάσταση του Μακεδονικού τάφου του Δερβενίου

Αλέξιος Ε. Παπασωτηρίου
Φανή Α. Αθανασίου
Βενετία Π. Μάλαμα
Μαρία Π. Μίζα
Μαρία Κ. Σαραντίδου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο «Μακεδονικός τάφος του Λαγκαδά», γνωστός και ως «τάφος του Μακρίδη Μπέη», είναι σημαντικό ταφικό μνημείο του τέλους του 4^{ου} π.Χ. αιώνα. Ο τάφος ανασκάφηκε το 1910 από τον Th.Macridy Bey, που αμέσως επεσήμανε την εξαιρετικά κακή κατάσταση διατήρησης του μνημείου. Ωστόσο, έκτοτε το μνημείο εγκαταλείφθηκε, και οι ανασκαφικές εργασίες επαναλήφθηκαν μόλις το 1993, για διάστημα τριών ετών. Σήμερα, βρίσκεται υπό εξέλιξη το έργο αποκατάστασης και ανάδειξης του μνημείου από την ΙΣΤ΄ ΕΠΚΑ, στο πλαίσιο του οποίου έχει ήδη ολοκληρωθεί η δομική αποκατάσταση της καμάρας του προθαλάμου, με την εκτέλεση συγκολλήσεων και συρραφών σε λιθόπλινθους ευρισκόμενους κατά χώρα. Βασικό κριτήριο για τον σχεδιασμό της επέμβασης υπήρξε η διατήρηση της εν ξηρώ δομής της αρχαίας κατασκευής. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η αυτοτέλεια και η δομική ανεξαρτησία του κάθε λιθόπλινθου, αναπτύχθηκε και εφαρμόστηκε μία σύνθετη τεχνική ενεμάτωσης, που επέτρεψε τον ακριβή έλεγχο της διείσδυσης του ενέματος, ακόμη και σε περιοχές που δεν είναι ορατές ή προσβάσιμες. Η διαδικασία που εφαρμόστηκε βασίζεται στην κατά στάδια ενεμάτωση του κάθε λιθόπλινθου, μέσα από κατάλληλα διατρήματα. Για την διερεύνηση της πορείας των ρωγμών στο εσωτερικό των λίθων και τον έλεγχο της διείσδυσης του ενέματος, χρησιμοποιήθηκε σε μεγάλη έκταση η ενδοσκοπική έρευνα.

-

Αλέξιος Ε. Παπασωτηρίου
Πολιτικός Μηχανικός - Αναστηλωτής (ΙΣΤ΄ ΕΠΚΑ)

Φανή Α. Αθανασίου
Αρχιτέκτων Μηχανικός - Αναστηλώτρια (ΙΣΤ΄ ΕΠΚΑ)

Βενετία Π. Μάλαμα
Αρχιτέκτων Μηχανικός (ΙΣΤ΄ ΕΠΚΑ)

Μαρία Π. Μίζα
Αρχιτέκτων Μηχανικός (ΙΣΤ΄ ΕΠΚΑ)

Μαρία Κ. Σαραντίδου
Αρχιτέκτων Μηχανικός (ΙΣΤ΄ ΕΠΚΑ)

Η Μεταλλική Κατασκευή του Σταθμού του Η.Σ.Α.Π. στον Πειραιά

Άρης Χατζηδάκης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ανακοίνωση θα προσπαθήσει, μέσα από τα σχέδια της κατασκευής του υποστέγου του ΗΣΑΠ στον Πειραιά, που φυλάσσονται στην Τεχνική του Υπηρεσία, να δώσει στοιχεία από το ιστορικό του έργου, το τεχνικό περιβάλλον της εποχής καθώς και τις στατικές γνώσεις των αρχών του 1900.

Στην ιστορία των κατασκευών οι σταθμοί των τραινών σημαδεύουν μια εποχή που η κατασκευαστική πρόοδος είναι συνυφασμένη με την γέννηση των σύγχρονων πολιτικών μηχανικών στους οποίους οφείλεται όχι μόνον υποδομή που ήταν απαραίτητη για την λειτουργία του σιδηροδρόμου (τροχιές , γεφυρώσεις κλπ) αλλά σε μεγάλο βαθμό και η μορφολογική και τεχνική διαμόρφωση των σταθμών της εποχής.

Σε θεωρητικό επίπεδο η γενίκευση της χρήσης του σιδήρου που ξεκινώντας από την κάλυψη των αναγκών του σιδηροδρομικού δικτύου επεκτάθηκε και στις κτιριακές κατασκευές γέννησε την σύγχρονη στατική μέσα από την πρακτική και θεωρητική αναζήτηση των νόμων της συμπεριφοράς του νέου υλικού.

Πιστεύω ότι το υλικό αυτό αξίζει να διασωθεί και η σύντομη παρουσίαση που γίνεται παρακάτω αποτελεί μια μικρή συνεισφορά στη μεγάλη κατασκευαστική παράδοση που εκπροσωπεί.

-

Άρης Χατζηδάκης: είναι πολιτικός μηχανικός απόφοιτος Ε.Μ.Π, 1974. Είναι ελεύθερος επαγγελματίας και ασχολείται με μελέτες και κατασκευές έργων. Έχει ιδιαίτερη ενασχόληση και εμπειρία σε αποκαταστάσεις μνημείων και επεμβάσεις σε υφιστάμενες κατασκευές.

Έχει διατελέσει επί εικοσαετία μέλος του Δ.Σ. και Αντιπρόεδρος του Συλλόγου Πολιτικών Μηχανικών Ελλάδος. Έχει διατελέσει επανειλημμένα μέλος της Αντιπροσωπείας του ΤΕΕ, εκπρόσωπος του τμήματος Δυτικής Κρήτης.

Στα πλαίσια της συνδικαλιστικής και επιστημονικής του δραστηριότητας έχει εισηγηθεί πλήθος θεμάτων σε ημερίδες και συνέδρια, και, έχει γράψει το βιβλίο Λίθινα γεφύρια του Νομού Ρεθύμνου.

Εφαρμογή Μεθοδολογίας Σεισμικής Αποτίμησης Κτιρίων από Φέρουσα Τοιχοποιία σε Νεοκλασικό Κτίριο του 20^{ου} Αιώνα

Σ. Ι. Παρδαλόπουλος
Σ. Ι. Πανταζοπούλου
Χ. Ιγνατάκης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ Τα ιστορικά και παραδοσιακά κτίρια που κατασκευάστηκαν στην Ελλάδα μετά τον 18^ο αιώνα αποτελούν σήμερα αναπόσπαστο κομμάτι της σύγχρονης Ελληνικής ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, γεγονός που τα τελευταία χρόνια έχει προκαλέσει το διαρκώς αυξανόμενο ενδιαφέρον για την προστασία, τη συντήρηση και την αποκατάστασή τους. Η αποτίμηση της σεισμικής επάρκειας κτιρίων φέρουσας τοιχοποιίας αυτού του τύπου, προκειμένου να διαπιστωθεί ο βαθμός βλάβης που έχουν υποστεί καθ' όλη τη διάρκεια ζωής τους και να επιλεγεί η κατάλληλη στρατηγική επέμβασης όπου αυτό κριθεί απαραίτητο, είναι μια ιδιαίτερα απαιτητική διαδικασία, που δυσχεραίνεται ακόμη περισσότερο λόγω των περιορισμών που ισχύουν σχετικά με την συμβατότητα και την αντιστρεψιμότητα των παρεμβάσεων σε αυτά τα κτίρια. Η παρούσα εργασία παρουσιάζει μια καινοτόμα μεθοδολογία ταχέως προσδιορισμού της σεισμικής επάρκειας διατηρητέων κτιρίων από φέρουσα τοιχοποιία, η οποία παράγει πολύ πιο εύκολα και γρήγορα αποτελέσματα αντίστοιχης ακρίβειας με αυτά που προκύπτουν από την εφαρμογή δυναμικής ανάλυσης με χρονοϊστορία επιταχύνσεων βάσης, γεγονός που την καθιστά ιδανική για εφαρμογή από τους Μηχανικούς της πράξης. Η ακρίβεια της προτεινόμενης μεθοδολογίας παρουσιάζεται μέσω σύγκρισης των αποτελεσμάτων της με αποτελέσματα δυναμικής ανάλυσης στην περίπτωση ενός νεοκλασικού κτιρίου του 20^{ου} αιώνα στην Θεσσαλονίκη, ενώ επίσης παρουσιάζεται και παράδειγμα αποτίμησης του κτιρίου αυτού σύμφωνα με τις απαιτήσεις του Ευροκώδικα 8.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Αποτίμηση σεισμικής επάρκειας, Ιστορικά Κτίρια, Άοπλη Τοιχοποιία

-

Στυλιανός Ι. Παρδαλόπουλος: Δρ. Πολιτικός Μηχανικός Δ.Π.Θ. (2012), Μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης «Προστασία, Συντήρηση και Αποκατάσταση Μνημείων Πολιτισμού» - Α.Π.Θ. (2012) & «Νέα Υλικά και Τεχνολογίες στο Σχεδιασμό Έργων Ο.Σ.» - Δ.Π.Θ. (2004), Ειδικός Επιστήμονας στο Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών & Μηχανικών Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Σταυρούλα Ι. Πανταζοπούλου: Δρ. Πολιτικός Μηχανικός (Ph.D. - U.C. Berkeley 1987), (MS in Structural Engineering -U.C. Berkeley 1984), Καθηγήτρια Δ.Π.Θ. (σε άδεια άνευ αποδοχών από το 2012), Καθηγήτρια Παν. Κύπρου.

Χρήστος Ιγνατάκης: Δρ. Πολιτικός Μηχανικός (Α.Π.Θ. 1991), Καθηγητής Τμήματος Πολιτικών Μηχανικών Α.Π.Θ.

3η συνεδρία : ιστορία, μορφολογία, τεχνολογία

Μελέτη Στερέωσης, Αποκατάστασης & Ανάδειξης του Μετώπου της Πύλης Ιησού Προς Την Παλιά Πόλη

Άννα Αρβανιτάκη
Κωνσταντίνος Α. Καραδήμας
Ιωάννης Κουστέλλης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Πύλη Ιησού είναι μια από τις κύριες Πύλες των οχυρωματικών τειχών του Ηρακλείου Κρήτης. Χαρακτηρίζεται από τη μνημειώδη της πρόσοψη που έχει διαμορφωθεί σύμφωνα με το λιτό δωρικό αγροτικό ρυθμό και αποτελείται από μια κεντρική θολωτή διάβαση πλαισιωμένη από δύο παράπλευρες θολωτές αίθουσες. Το 2005, ο Δήμος Ηρακλείου, ανέθεσε τη σύνταξη της μελέτης. Η μελέτη ολοκληρώθηκε το 2011, δημοπρατήθηκε και εκτελέστηκε το έργο το 2013-2014 με επιτυχία.

Η μελέτη περιελάμβανε την εκτέλεση ερευνητικού προγράμματος για τον προσδιορισμό των ιδιοτήτων των υλικών δόμησης και του υπεδάφους θεμελίωσης του φορέα και της πρόσοψης της Πύλης Ιησού και την πρόταση σύνθεσης κονιαμάτων, ενεμάτων και τεχνητού λίθου. Το μνημείο τεκμηριώθηκε φωτογραφικά, έγινε πλήρης αποτύπωσή του με χρονολόγηση των ανακατασκευών και αποτύπωση των λιθόπλινθων που δομούν την πρόσοψη με σύνταξη δελτίων παθολογίας για κάθε λιθόπλινθο. Σε σχέδια τεκμηριώθηκαν λεπτομερειακά οι επιμέρους φάσεις καθαίρεσης και ανάκτησης της πρόσοψης και ανάδειξης των διακοσμητικών της στοιχείων. Επιπρόσθετα έγινε μελέτη αποκατάστασης της νότιας Πύλης, του πρανούς ΒΔ της Πύλης με ταυτόχρονη κατασκευή κλίμακας ανόδου προς το πλάτωμα πάνω από την Πύλη και του περιβάλλοντος χώρου.

Έγιναν έλεγχοι στατικής επάρκειας και διαστασιολόγηση μέτρων στερέωσης για τις αίθουσες και τη στοά, για το μέτωπο της Πύλης και τη νότια όψη. Διαστασιολογήθηκαν μέτρα αντιστήριξης του ελευθέρου πρανούς ΒΔ του μετώπου.

Έγινε σχεδιασμός των αιθουσών για τη φιλοξενία της μόνιμης έκθεσης «Νίκος Καζαντζάκης – Μια Οδύσσεια» (φιλολογική τεκμηρίωση και μελέτη χώρων – σχεδιασμός νέων κατασκευών) και τη μελέτη και διαστασιολόγηση όλων των απαραίτητων Η/Μ εγκαταστάσεων για τις ανάγκες της έκθεσης. Η μελέτη ολοκληρώθηκε με τη μελέτη φωτισμού ανάδειξης του μετώπου της Πύλης.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Πύλη Ιησού, Αναστήλωση, Στερέωση, Πρόσοψη

Άννα Αρβανιτάκη (Γκρατς Αυστρίας, 1978), Διδακτορική Διατριβή στο Universitaet Bochum.

Κωνσταντίνος Α. Καραδήμας: Σχολή Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ, Αν. Καθηγητής:
ccara@tee.gr, ccara@arch.ntua.gr

Ιωάννης Κουστέλλης: Διδακτορική Διατριβή στη Σχολή Ηλεκτρολόγων και Μηχανολόγων Μηχανικών του Ε. Μ. Πολυτεχνείου.

Το Δουκικό Ανάκτορο στο Ιστορικό Κέντρο Ηρακλείου.

Ελένη Ι. Κανετάκη

Αφιερώνεται στη μνήμη του Σάνια Κιρπότην, δασκάλου, συνεργάτη, φίλου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.

Το Δουκικό Ανάκτορο (Palazzo Ducale) κτίστηκε στα χρόνια της Ενετοκρατίας στο ιστορικό κέντρο του Ηρακλείου. Κατελάμβανε το χώρο που σήμερα εντοπίζεται στο οικοδομικό τετράγωνο 33, βορειοδυτικά από την βενετσιάνικη κρήνη του Morosini («Λιοντάρια»), στο νότιο άκρο του πάρκου Θεοτοκοπούλου και σε άμεση γειτνίαση με τη Λότζια, τη Βικελαία Βιβλιοθήκη και τη Βασιλική Αγ. Μάρκου. Τα διαθέσιμα ιστορικά στοιχεία που υπάρχουν προκύπτουν κυρίως μέσα από τη μελέτη χαρτών και απεικονίσεων της πόλης του Ηρακλείου (π.χ. Chr. Buonadimonti, Γ. και Μ. Κλόντζας), σύμφωνα με τους οποίους το Δουκικό Ανάκτορο ήταν διώροφο και διέθετε ισόγειες στοές. Από το βενετσιάνικο αυτό μέγαρο εντοπίζονται ελάχιστα ίχνη, καθώς το κτίριο είχε ήδη υποστεί μεγάλες φθορές στις αρχές του 19^{ου} αι., ενώ οι προσθήκες κατά την Οθωμανική κυριαρχία αλλοίωσαν το αρχικό περίγραμμά του. Το 1954 η Διεύθυνση Αρχαιοτήτων του τότε υπουργείου Παιδείας ενέκρινε την κατεδάφιση του κτιρίου, τη ρυμοτόμηση και μετατροπή του χώρου σε πλατεία, όμως το συγκεκριμένο μνημείο διασώθηκε. Το 2007 ολοκληρώθηκε πανελλήνιος αρχιτεκτονικός διαγωνισμός, με θέμα την ανάπλαση του οικοδομικού τετραγώνου, με παράλληλη μέριμνα για την ανάδειξη των αρχιτεκτονικών ιχνών του βενετσιάνικου κτίσματος, καθώς και τον εξωραϊσμό των εξωτερικών όψεων των κτιρίων που το απαρτίζουν. Η εισήγηση παρουσιάζει τη βραβευθείσα με Α' βραβείο αρχιτεκτονική πρόταση Σύμπραξη μελετητικών γραφείων: Αρχιτεκτονικά, ΦΙΛΩΝ Α. Πανταζής-Π. Κυριοπούλου & Συνεργάτες Ο.Ε. και Ι. Κανετάκης & Συνεργάτες, Στατικά: Χρ. Κιρπότην και ΣΙΑ Σύμβουλοι Μηχανικών Ε.Ε., ΗΛ/Μηχ.: Δ. Νεονάκης, Τοπογραφικά: Ι. Πετράκης.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: ΔΟΥΚΙΚΟ ΑΝΑΚΤΟΡΟ, ΗΡΑΚΛΕΙΟ, ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗ.

-

Ελένη Ι. Κανετάκη: Αρχιτέκτων Μηχανικός Τμήματος Αρχιτεκτόνων Ε.Μ.Π. (1994). Ειδίκευση στην Αποκατάσταση Μνημείων, Università degli Studi di Roma "La Sapienza" (υπότροφος ΙΚΥ και Ιταλικού κράτους) (1997). Διδάκτωρ Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Ε.Μ.Π. (υπότροφος ΙΚΥ και ΕΛΕ ΕΜΠ) (2003). Βιβλία: «Οθωμανικά λουτρά στον Ελλαδικό χώρο», Τ.Ε.Ε., Αθήνα 2004. Ελεύθερος επαγγελματίας με αντικείμενο μελέτες αποτυπώσεων, αποκαταστάσεων και επανάχρησης ιστορικών κτιρίων. Διδακτική εμπειρία: Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Πανεπιστημίου Πάτρας, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, San Gemini Preservation Studies -International Institute for Restoration and Preservation Studies N.Y., IRCICA Islamic Urban Heritage Summer Courses, Istanbul. Δημοχάρους 67, Αθήνα 11521. eleni.kanetaki@gmail.com.

Η Τεχνολογία του Αστικού Σπιτιού της Καστοριάς (1900-1940)

Πάνος Τσολάκης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην Καστοριά διατηρούνται αρκετά σπίτια με νεοκλασικές και εκλεκτικιστικές επιδράσεις, τα οποία κατασκευάστηκαν στις πρώτες δεκαετίες του 20ού αι. και κυρίως στο διάστημα του Μεσοπολέμου. Πρόκειται για περισσότερες από 100 αξιόλογες κατοικίες, που κρίθηκαν διατηρητέα μνημεία και προστατεύονται από το 1983 και μετά. Οι κάτοικοι αποκαλούσαν τα σπίτια αυτά «αλά φράγκα», επειδή θεωρούσαν ότι είχαν δυτικότερη προέλευση. Στην παρούσα ανακοίνωση θα αναφερθούμε στις αλλαγές που παρουσιάζονται την περίοδο αυτή αρχικά στη μορφολογία και την τυπολογία και στη συνέχεια στην κατασκευαστική τεχνολογία των σπιτιών σε σχέση με την παραδοσιακή μας ξυλόπηκτη αρχιτεκτονική, η οποία δίνει πλέον τη θέση της σε ένα πιο ανθεκτικό κτίσμα, σύμφωνα με τις εκσυγχρονιστικές τάσεις και τις απαιτήσεις της εποχής. Μετά το 1900 οι κατασκευές από τσατμάδες αντικαθίστανται από ισχυρές ασβεστόκτιστες λίθινες ή από οπτόπλινθους τοιχοποιίες, ώστε τα σπίτια να είναι ισχυρότερα και πιο ανθεκτικά στη φωτιά. Συγχρόνως καταργούνται οι αρχιτεκτονικές προεξοχές των σαχνισιών και αντικαθίστανται από μπαλκόνια τοποθετημένα αξονικά. Με τα νεοκλασικά και εκλεκτικιστικά σπίτια της Καστοριάς βρισκόμαστε σε μια χρονική περίοδο ολοκλήρωσης της αργής, αλλά σταθερής πορείας από την παραδοσιακή προς τη σύγχρονη λειτουργική αρχιτεκτονική. Οι καλφάδες και οι κάθε είδους ντόπιοι τεχνίτες, φορέας μιας μακράς παράδοσης, χρησιμοποίησαν τα νέα στοιχεία με φειδώ δίνοντας την εντύπωση της επιλογής. Με τα έργα τους απέδειξαν ότι δεν υπάρχει ρήξη ανάμεσα στην παραδοσιακή και την νεοκλασική αρχιτεκτονική, αλλά μια ομαλή πορεία εξέλιξης και εκσυγχρονισμού.

-

Πάνος Τσολάκης, αν καθηγητής TAM-ΑΠΘ
διεύθυνση: Ν. Μάνου 10, 54643 Θεσσαλονίκη
τηλ. 2310 816207, 6940767045
e-mail: tsol@arch.auth.gr

Το Δομικό Σύστημα της Παραδοσιακής Κατοικίας του 19^{ου} αιώνα στη Φλώρινα

Αινείας Π. Οικονόμου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ανακοίνωση αφορά στην ανάλυση του δομικού συστήματος που εμφανίζεται στις παραδοσιακές κατοικίες του 19^{ου} αιώνα στη Φλώρινα. Πρόκειται για ένα ιδιαίτερο σύστημα, που αποτελείται από φέρουσες τοιχοποιίες κατασκευασμένες με ξύλινο σκελετό και ωμοπλίνθους ή πέτρα. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αυτού του δομικού συστήματος είναι η ύπαρξη ορθοστατών στην εξωτερική παρειά της τοιχοποιίας μεγάλου πάχους, τόσο στο ισόγειο όσο και στον όροφο.

Τίθεται το ερώτημα εάν το σύστημα αυτό είναι ένα τοπικό δομικό σύστημα ή εάν πρόκειται για ένα σύστημα με ευρύτερη διάδοση στην Οθωμανική αυτοκρατορία, από το οποίο όμως σώζονται σήμερα ελάχιστα δείγματα, κυρίως στη Τουρκία και τη Βόρεια Ελλάδα.

Η μεθοδολογία που ακολουθείται περιλαμβάνει την ανάλυση του συστήματος με περιγραφή των δομικών στοιχείων και των λεπτομερειών σύνδεσης των επιμέρους στοιχείων. Περιγράφεται ο τρόπος σχεδιασμού και χάραξης των κατασκευών και αναλύονται οι παραλλαγές του συστήματος. Πραγματοποιείται τέλος, σύγκριση με άλλες περιοχές του Βαλκανικού χώρου και της Μικράς Ασίας.

Αποδεικνύεται ότι οι λόγοι εμφάνισης αυτού του συστήματος είναι σύνθετοι και έχουν σχέση περισσότερο με την ευκολία και ταχύτητα κατασκευής της ξυλόπηκτης τοιχοποιίας, τη διαθεσιμότητα των τοπικών υλικών, και την κακή ποιότητα του εδάφους και όχι με την σεισμική συμπεριφορά της περιοχής. Φαίνεται από τα παραπάνω ότι το δομικό σύστημα της παραδοσιακής κατοικίας στη Φλώρινα είναι ένα παλαιό δομικό σύστημα ξυλόπηκτης κατασκευής που χρησιμοποιήθηκε τοπικά κατά τον όψιμο 19^ο αιώνα, για πολύ ιδιαίτερους λόγους.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Δομικό σύστημα, παραδοσιακή κατοικία, Φλώρινα, Τουρκοκρατία,

-

Αινείας Οικονόμου: αποφοίτησε από το Τμήμα Αρχιτεκτόνων της Πολυτεχνικής Σχολής του Α.Π.Θ. το 2000. Εκπόνησε Διδακτορική Διατριβή στον Τομέα 4 της Σχολής Αρχιτεκτόνων του Ε.Μ.Π., με τίτλο «Συγκριτική Διερεύνηση της Αρχιτεκτονικής Συγκρότησης και της Περιβαλλοντικής Συμπεριφοράς των Παραδοσιακών Κατοικιών του 19^{ου} αιώνα στη Φλώρινα» (2004-2007) (υπότροφος Ι.Κ.Υ.). Μεταδιδακτορικός ερευνητής στο Εργαστήριο Αρχιτεκτονικής Μορφολογίας και Ρυθμολογίας της Σχολής Αρχιτεκτόνων του Ε.Μ.Π

Εξέλιξη τεχνολογίας κονιαμάτων δόμησης

Βασιλική Πάχτα
Ιωάννα Παπαγιάννη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η τεχνολογική εξέλιξη των δομικών υλικών, συνδέεται με τις απαιτήσεις της οικοδομικής εξέλιξης και την οικονομικο-κοινωνική ανάπτυξη κάθε τόπου και εποχής. Τα κονιάματα, ως συνδετικά υλικά, ήταν ήδη γνωστά από τις πρώιμες μορφές κατοικιών, όπου χρησιμοποιούσαν τον πηλό ως μέσο συγκράτησης κλαδιών, ξύλων και άλλων υλικών, προκειμένου να διαμορφώσουν το κέλυφος ενός κλειστού χώρου. Είναι αναμίγματα κυρίως κονιών και αδρανών με νερό, που στην αρχή είναι εύπλαστα, αργότερα όμως σκληρύνονται και μπορούν να μεταφέρουν φορτία. Χρησιμοποιούνται ως συνδετικά υλικά τοιχοποιιών, ως επιχρίσματα και επιστρώσεις δαπέδων.

Ο πηλός αποτέλεσε την πρώτη κονία που χρησιμοποιήθηκε στις κατασκευές, λόγω της αφθονίας του στη φύση και της εύκολα αντιληπτής χρήσης του. Σταδιακά, μέσω πειραματισμού και εμπειρικής γνώσης, προέκυψαν νέες κονίες που οδήγησαν σε ανθεκτικότερες κατασκευές, όπως η γύψος και η άσβεστος, καθώς και συνδυασμοί κονιών, όπως άσβεστος με ποζολάνη ή κεραμάλευρο.

Πολύ γρήγορα διαπιστώθηκε ότι υπάρχει σχέση ανάμεσα στα συστατικά και τις ιδιότητες των αναμιγμάτων (πλαστικότητα, σκλήρυνση και ανάπτυξη αντοχής μετά την πήξη), με συνέπεια να αποτελέσει αντικείμενο διαρκούς προσπάθειας πειραματισμού.

Στην παρούσα εργασία πραγματοποιείται μία αναδρομή σε αρχαία κείμενα, ώστε να διαπιστωθεί τόσο η χρήση των εννοιών που σχετίζονται με τις κονίες και τα κονιάματα, όσο και των ίδιων των υλικών κατά την αρχαιότητα. Η χρονολογική τοποθέτηση των κειμένων, καθώς και οι πληροφορίες που εμπεριέχουν, επιτρέπουν να γίνει αντιληπτό το τεχνολογικό επίπεδο κάθε περιόδου. Η ανάγνωση των κειμένων σε συνδυασμό με αποτελέσματα από την ανάλυση κονιαμάτων διαφόρων ιστορικών περιόδων, που έχει πραγματοποιηθεί την τελευταία εικοσαετία στο Εργαστήριο Δομικών Υλικών ΑΠΘ, δίνει σημαντικές πληροφορίες σε σχέση με τη χρήση των υλικών σε διάφορες ιστορικές περιόδους, που μπορούν να συνδυασθούν με άλλα δεδομένα και να φωτίσουν περισσότερο το ιστορικό, κοινωνικό και πολιτισμικό υπόβαθρο κάθε ιστορικής περιόδου.

Βασιλική Πάχτα: Δρ Αρχιτέκτων, Συντηρήτρια, Εργαστήριο Δομικών Υλικών, Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών, ΑΠΘ, 54124, Θεσσαλονίκη, 2310 995882, vpachta@civil.auth.gr

Ιωάννα Παπαγιάννη: Καθηγήτρια, Εργαστήριο Δομικών Υλικών, Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών, ΑΠΘ, 54124, Θεσσαλονίκη, 2310 995783, papayian@civil.auth.gr

Αποδοχή παραδοσιακών υλικών σε σύγχρονες κατασκευές και συμβατότητα με τον ισχύοντα ενεργειακό κανονισμό

Βογιατζή Κ.
Δημούδη Α.,
Κοσμόπουλος Π.
Ζώρας Σ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η αύξηση του πληθυσμού απαιτεί συνεχώς την κατασκευή έργων. Ο κατασκευαστικός τομέας σε σύγκριση με άλλες βιομηχανικές δραστηριότητες υπερέχει σε μέγεθος και συγχρόνως συνδέεται στενά με ποικίλες δραστηριότητες εξαιρετικά κρίσιμες για το κοινωνικό σύνολο. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα κτίρια ευθύνονται για το 40% της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας και ο κατασκευαστικός τομέας στο σύνολό του ευθύνεται για το 40% των συνολικά παραγόμενων αποβλήτων.

Τα τελευταία χρόνια γίνεται λόγος για τα «εναλλακτικά δομικά υλικά». Δεν υπάρχει στην βιβλιογραφία σαφής ορισμός για τα δομικά αυτά υλικά. Ωστόσο γίνεται κατανοητό πως πρόκειται για τα υλικά τα οποία δεν ανήκουν στα συμβατικά, εμπορικά υλικά αλλά έχουν τις ρίζες τους στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική.

Η παρούσα εργασία είχε ως στόχο την παρουσίαση των εναλλακτικών δομικών υλικών και των τεχνικών δόμησης τους και τη διερεύνηση της δυνατότητας εφαρμογής των εναλλακτικών υλικών στις σύγχρονες κατασκευές.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Παραδοσιακά υλικά, θερμικά χαρακτηριστικά

-

Βογιατζή Αικατερίνη: Η Βογιατζή Αικατερίνη είναι Αρχιτέκτων Μηχανικός (ΔΠΘ) και κάτοχος του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών 'Περιβαλλοντική Μηχανική και Επιστήμη'

Δημούδη Αργυρώ: Η Δημούδη Αργυρώ είναι πολιτικός μηχανικός με εξειδίκευση (MSc, PhD) σε θέματα εξοικονόμησης και ορθολογικής χρήσης ενέργειας, εφαρμογής ΑΠΕ στο δομημένο περιβάλλον, φαινόμενο θερμικής νησίδας και γενικότερα σε θέματα περιβαλλοντικού σχεδιασμού. Επίκουρη καθηγήτρια στο Τμήμα Μηχανικών Περιβάλλοντος στο ΔΠΘ.

Κοσμόπουλος Πάνος: (Δίπλωμα Αρχιτ. Μηχανικού, MSc, PhD), είναι αναπληρωτής Καθηγητής στο Τμήμα Μηχαν. Περιβάλλοντος του ΔΠΘ και ο Διευθυντής του Εργαστηρίου Περιβαλλοντικού και Ενεργειακού Σχεδιασμού Κτιρίων και Οικισμών, Τμ. Μηχανικών Περιβάλλοντος (ΔΠΘ).

Ζώρας Σταμάτης: Φυσικός, MSc, PhD, είναι Επίκουρος Καθηγητής στο Τμήμα Μηχαν. Περιβάλλοντος του ΔΠΘ. Έχει εργαστεί στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης.

Διερεύνηση της περιβαλλοντικής απόκρισης παραδοσιακών οικισμών. Η σχέση της μορφολογίας οικισμών με το κλίμα και το μικροκλίμα

Ελένη Ανδρέου
Κλειώ Αξαρλή

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στα πλαίσια του περιβαλλοντικού σχεδιασμού, έχει ενταθεί το ενδιαφέρον των μελετητών και επιστημόνων σχετικά με την ενεργειακή συμπεριφορά κτιρίων και οικισμών της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Η εργασία εξετάζει την αμφίδρομη σχέση της μορφολογίας των οικισμών με το κλίμα και το μικροκλίμα, χρησιμοποιώντας ως αντικείμενο μελέτης και κύριο μέσο διερεύνησης τη βασική δομική μονάδα διερεύνησης του μικροκλίματος: το δρόμο. Το αντικείμενο του θέματος διερευνάται μέσω της σύγκρισης δύο περιοχών μελέτης, ενός παραδοσιακού οικισμού στην περιοχή των Κυκλάδων και ενός νεόδμητου τμήματος οικισμού στην ίδια περιοχή, οι οποίες χαρακτηρίζονται από σημαντικές διαφορές ως προς την πυκνότητα δόμησης και τη γεωμετρία των δρόμων. Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε περιλαμβάνει πειραματική διερεύνηση μέσω μετρήσεων και αντιπαραβολή των μικροκλιματικών συνθηκών που επικρατούν σε δρόμους παραδοσιακού και νεόδμητου οικισμού. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκε μελέτη ηλιασμού/ σκιασμού και συνθηκών θερμικής άνεσης σε υπαίθριους χώρους δρόμων με χρήση ειδικών υπολογιστικών εργαλείων. Η εργασία καταλήγει σε συμπεράσματα σχετικά με την απόκριση των χαρακτηριστικών των οικισμών στα κλιματικά χαρακτηριστικά της περιοχής που εξετάζεται.

ΛΕΞΕΙΣ- ΚΛΕΙΔΙΑ: Παραδοσιακοί οικισμοί, μικροκλίμα, θερμική άνεση

-

Ελένη Ανδρέου: Αρχιτέκτων Μηχανικός με μεταπτυχιακές σπουδές στον βιοκλιματικό σχεδιασμό κτιρίων (University College Dublin). Διδάκτορας του ΑΠΘ με ερευνητικό αντικείμενο τον βιοκλιματικό σχεδιασμό και το μικροκλίμα υπαίθριων χώρων και αστικών χαραδρών. Διδάσκει στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών "Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Πόλεων και Κτιρίων" του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. E mail: eandreu3@gmail.com

Κλειώ Αξαρλή: (Διπλ. Μηχ. ΑΠΘ., Msocsci B'ham, Δρ ΑΠΘ) είναι καθηγήτρια στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων της Πολυτεχνικής Σχολής ΑΠΘ, όπου διδάσκει σε τομείς σχετικούς με τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό ενεργειακών κελυφών. Παράλληλα έχει τη διεύθυνση του Εργαστηρίου Αρχιτεκτονικής Τεχνολογίας του Τμήματος Αρχιτεκτόνων. Είναι επίσης Επιστημονική Συντονίστρια στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Πόλεων και Κτιρίων» του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου όπου και διδάσκει τα ανάλογα αντικείμενα. E-mail: axarli@arch.auth.gr

4η συνεδρία : σχεδιασμός - τεχνολογικές εφαρμογές

Η Όψις του Δράματος της Κλασικής Εποχής: προβλήματα σύγχρονης επαναλειτουργίας των αρχαίων ελληνικών θεάτρων

Νίκος Κ. Μπάρκας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η αναβίωση του αρχαίου δράματος και το αίτημα της επιστροφής στο φυσικό του χώρο έθεσαν σε προτεραιότητα τα ζητήματα των ήπιων επεμβάσεων στα αρχαία ελληνικά θέατρα για την εξασφάλιση των κατάλληλων συνθηκών θεατρικής λειτουργίας. Όμως, τα θέατρα της αρχαιότητας συνιστούν μια ιδιότυπη περίπτωση μνημείων με πραγματική ή δυνητικά εφικτή επανάχρηση: συχνά, η αναστήλωση και στερέωση των σωζόμενων κατασκευών (οι οποίες ανήκουν σε διαδοχικές οικοδομικές φάσεις) δεν αρκούν για να εξυπηρετηθεί μια αξιόπιστη επαναλειτουργία του θεατρικού χώρου (για παραστάσεις έργων που σχεδόν κατ' αποκλειστικότητα ανήκουν στην δραματική παραγωγή της κλασικής εποχής). Παράλληλα, οι προσπάθειες αποκατάστασης των σοβαρών αλλοιώσεων που υπέστησαν εξαιτίας των κατά περίπτωση ρωμαϊκών επεμβάσεων ή διαχρονικών καταστροφών, αποδεικνύονται ημιτελείς χωρίς αντίστοιχες ακουστικές παρεμβάσεις: συνήθως, οι σύγχρονες σκηνογραφικές προσεγγίσεις αδυνατούν να ενεργοποιήσουν τις ακουστικές δυνατότητες του θεατρικού χώρου, ώστε να εξασφαλιστεί η επιβεβλημένη ακουστική άνεση. Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι η συστηματική καταγραφή των σκηνικών και σκηνογραφικών απαιτήσεων, όπως προκύπτουν από τα δεδομένα της σωζόμενης δραματικής παραγωγής της κλασικής περιόδου. Η ανάλυση τους, σε συνδυασμό με τις έρευνες για την αρχιτεκτονική μορφή και την ακουστική λειτουργία του θεατρικού χώρου προσδιορίζουν ένα πλαίσιο ανακλητών σκηνικών εφαρμογών που θα μπορούσαν να εξυπηρετήσουν μια αξιόπιστη, σύγχρονη επαναλειτουργία των αρχαίων ελληνικών θεάτρων.

-

Νίκος Κ. Μπάρκας, αναπληρωτής καθηγητής Οικοδομικής Τεχνολογίας & Αρχιτεκτονικής Ακουστικής στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών της Πολυτεχνικής Σχολής του ΔΠΘ. Κτίριο Βιβλιοθήκης γραφείο 6, Πανεπιστημιούπολη, Κιμμέρια Ξάνθης 67100, τηλέφωνο 25410-79356, email : nbarkas@arch.duth.gr. Δίπλωμα Πολιτικού Μηχανικού (ΠΣ ΔΠΘ). Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ακουστικής (Université de Maine, Γαλλία), μεταπτυχιακή έρευνα (IRCAM Paris Γαλλία) : *Κριτήρια Ακουστικής Αξιολόγησης Αιθουσών Συναυλίας*. Διδακτορικό Δίπλωμα (ΠΣ ΔΠΘ) : *Αρχαίο Ελληνικό Θέατρο: σχεδιασμός και λειτουργία*. Υπότροφος ΙΚΥ, ειδίκευση *Θέατρο*. Μουσικές σπουδές πιάνου και θεωρίας (ΚΩΘ). Επιμέλειες πρακτικών συνεδρίων (2), δημοσιεύσεις (48) και συμμετοχές σε ερευνητικά προγράμματα (6). Μελετητής / σύμβουλος ακουστικής (39 μελέτες σχεδιασμού, 15 μελέτες ηχομόνωσης - ηχοπροστασίας). Επιβλέπων / σύμβουλος ελέγχου μελετών (10 κτιριακά έργα). website : <http://nikosbarkas.gr/>

Θέατρο του Διονύσου Ελευθερέως: γεωμετρική τεκμηρίωση του ανατολικού πλευρικού αναλήμματος του κοίλου

Αθηνά Σαμαρά,
Χριστίνα Παπασταμάτη-φον Μόοκ
Διονυσία Μαυρομάτη,
Έλλη-Κωνσταντίνα Πορτελάνου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα αναλήμματα αποτελούν σημαντικό συστατικό στοιχείο της γεωμετρίας του κοίλου στη λίθινη αρχιτεκτονική σύνθεση του Θεάτρου του Διονύσου, που ολοκληρώθηκε την εποχή του Λυκούργου (336-324 π.Χ.). Οι ισχυρές κατασκευές τους εγκιβωτίζουν και συγκρατούν τις επιχώσεις του κοίλου, επί των οποίων εδράζονται οι σειρές των εδωλίων του. Το ανατολικό πλευρικό ανάλημμα, ευρισκόμενο σε άμεση γειτνίαση προς ανατολάς με το Ωδείο του Περικλέους, διαμορφώνεται κατά την κάτοψη του μνημείου με δύο συναρμοζόμενα υπό αμβλεία γωνία τμήματα: το νοτιότερο, που αποτελεί την κατασκευαστική συνέχεια του αναλήμματος της ανατολικής παρόδου και το μεγαλύτερο μήκος κυρίως τμήμα του, που ενώνεται κάθετα στη βόρεια απόληξή του με το ανάλημμα του Θεάτρου πίσω και σε επαφή με το Ωδείο του Περικλέους. Το δομικό σύστημα του ανατολικού πλευρικού αναλήμματος προκύπτει από τη συνεργασία με τους εγκάρσιους προς αυτό μικρότερους ενισχυτικούς τοίχους (αντηρίδες), εκτεινόμενους προς το εσωτερικό του κοίλου.

Η ανάγκη αντιμετώπισης των σοβαρών προβλημάτων διατήρησης του αναλήμματος, σχετιζόμενα με τη διάβρωση του οικοδομικού υλικού του (κροκαλοπαγούς λίθου) κυρίως από τη ροή των ομβρίων υδάτων λόγω της υψηλότερα σωζόμενης εσωτερικής επίχωσης του κοίλου, οδήγησε στην εκπόνηση μελέτης στερέωσης και μερικής αποκατάστασής του. Η αναγκαία αρχαιολογική διερεύνηση και αποκάλυψη των κατασκευαστικών χαρακτηριστικών του αναλήμματος συνέβαλε στην καλύτερη κατανόηση της διαμόρφωσης της πλευράς αυτής του Θεάτρου. Για την ακριβή και πλήρη γεωμετρική τεκμηρίωση της αρχαίας κατασκευής με αρχιτεκτονικές ιδιαιτερότητες η σύνταξη ενός αξιόπιστου τοπογραφικού υποβάθρου ήταν αναγκαία προϋπόθεση. Για την απόκτησή του χρησιμοποιήθηκε μια συνδυασμένη χρήση σύγχρονων γεωδαιτικών και φωτογραμμετρικών τεχνικών με τη δημιουργία ψηφιακών υποβάθρων (ορθοφωτομωσαϊκών), που κατέστησαν δυνατή την εξασφάλιση υποβάθρου υψηλής ακρίβειας και πιστότητας και συνέβαλαν στην ταχύτερη περαιτέρω αρχιτεκτονική τεκμηρίωση του μνημείου.

-

Αθηνά Σαμαρά: Αρχιτέκτων ΥΠ.ΠΟ.Α – Α΄ ΕΠΚΑ, Τύρφης 17, 16345 Ηλιούπολη Αττικής. samara.ath@gmail.com

Χριστίνα Παπασταμάτη-φον Μόοκ: Αρχαιολόγος, ΥΠ.ΠΟ.Α – Α΄ ΕΠΚΑ, Αγίας Σοφίας 50, 17123 Νέα Σμύρνη Αττικής. papastamati@vonmoock.com

Διονυσία Μαυρομάτη: Αγρονόμος Τοπογράφος Μηχανικός, ΥΠ.ΠΟ.Α. – ΥΣΜΑ. Πολυγνώτου 10, Αθήνα 10555. mavromatid@yahoo.com

Έλλη – Κωνσταντίνα Πορτελάνου: Αγρονόμος Τοπογράφος Μηχανικός, MSc «Προστασία Μνημείων», ΕΜΠ. ΥΠ.ΠΟ.Α. – Β΄ ΕΠΚΑ. Μπουμπουλίνας 5, Χολαργός, 15562. ellicport@gmail.com eportelanou@culture.gr

Δομικά συστήματα και τεχνολογικές εφαρμογές σε ένα καστρομονάστηρο της Σύμης. Η Μονή Ρουκουनिώτη.

Ιορδάνης Φ. Σιναμίδης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Μονή Ρουκουनिώτη, είναι το παλιότερο μοναστηριακό συγκρότημα στη Σύμη και αξιοπρόσεκτη ιδιαιτερότητα του, αποτελεί η ύπαρξη δύο καθολικών, το ένα υπερκείμενο του άλλου. Οι δύο ναοί του 15^{ου} και 18^{ου} αιώνα αντίστοιχα, με αξιόλογο τοιχογραφημένο διάκοσμο, περιβάλλονται από κελιά και τους υπόλοιπους λειτουργικούς χώρους, ο εξωτερικός τοίχος των οποίων με τα ελάχιστα μικροσκοπικά ανοίγματα λειτουργεί ως οχυρωματικό τείχος προστασίας του συγκροτήματος. Η παρούσα εισήγηση παρουσιάζει τα συμπεράσματα που προέκυψαν κατά την εκτέλεση του έργου της 4ης Ε.Β.Α., του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, "Συντήρηση και Αποκατάσταση της Σταυροπηγιακής Μονής Ταξιάρχη Μιχαήλ Ρουκουनिώτη στη Σύμη". Η έρευνα πραγματοποιήθηκε αφενός με επί τόπου παρατηρήσεις κατά τη διάρκεια των εργασιών αποκατάστασης, αλλά και της λεπτομερούς αποτύπωσης και τεκμηρίωσης του μνημείου και αφετέρου με την προσεκτική ανασκόπηση και καταγραφή των αρχείων της μονής (φωτογραφικό και χαρτώο υλικό), αλλά και τις ελάχιστες γραπτές πηγές που σώζονται. Στο μοναστηριακό συγκρότημα σήμερα σώζονται τρία διαφορετικά επίπεδα, αποτέλεσμα διαφορετικών οικοδομικών φάσεων κατασκευής. Οι επεκτάσεις αυτές πραγματοποιήθηκαν υπό το πρίσμα συγκεκριμένων αναγκών και συνηθειών των τοπικών κοινωνιών και των μοναστικών κοινοτήτων και σχετίζονται άμεσα με την κατασκευαστική τεχνογνωσία, αλλά και την τεχνολογία της εκάστοτε χρονικής περιόδου κατά την οποία εφαρμόστηκαν. Σε κάθε οικοδομική φάση, αντικατοπτρίζονται πλήρως τα διαφορετικά δομικά συστήματα που εφαρμόζονταν ανά εποχή, ενώ παράλληλα εφαρμόζονται καινοτόμες τεχνολογίες ως προς την κατασκευή, την απορροή και συγκέντρωση υδάτων, κλπ.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Μοναστήρια, Σύμη, Σταυροπηγιακή Μονή Ρουκουनिώτη

-

Ιορδάνης Φ. Σιναμίδης: γεννήθηκε στην Αθήνα. Αποφοίτησε από το τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Δ.Π.Θ. στην Ξάνθη, το 2005. Το 2009 εκλέχτηκε Υποψήφιος Διδάκτορας του Δ.Π.Θ. και ως Λέκτορας εντεταλμένης διδασκαλίας, διδάσκει στο τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. Έχει συνεργαστεί με αρχιτεκτονικά γραφεία στη Θράκη και στην Αθήνα, σε μελέτες δημόσιων και ιδιωτικών έργων, ενώ έχει συμμετάσχει σε πανελλήνιους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς. Από το 2012 εργάζεται ως Σ.Ο.Χ. στην 4η Ε.Β.Α., του Υπουργείου Πολιτισμού για το έργο "Συντήρηση και Αποκατάσταση της Σταυροπηγιακής Μονής Ταξιάρχη Μιχαήλ Ρουκουनिώτη στη Σύμη", ενώ παράλληλα για λογαριασμό της Ιεράς Μητρόπολης Σύμης, Τήλου, Καστελορίζου και Χάλκης, εκπονεί την αρχιτεκτονική μελέτη του "Νέου Μουσείου της Ιεράς Μονής Πανορμίτη".

Η Αποκατάσταση και επανάχρηση του Αρχοντικού Ταβανιώτη στη Μαρώνεια

Δημήτρης Μάτσας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το παραδοσιακό τμήμα του σημερινού οικισμού της Μαρώνειας αποτελούσε, μαζί με την παλιά πόλη της Ξάνθης, τους δυο πιο σημαντικούς αρχιτεκτονικούς πυρήνες στη Ελληνική Θράκη. Όμως, όσο αφορά τη Μαρώνεια, η ερήμωση και ερείπωση που συντελέστηκε με ρυθμούς γεωμετρικής προόδου κυρίως τις τελευταίες δεκαετίες είχε ως αποτέλεσμα τη διατήρηση μόνο ελάχιστων ιχνών από την εξαιρετικά σημαντική αυτή πολιτιστική κληρονομιά. Με σκοπό τη διάσωση ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος της κληρονομιάς αυτής, αποφασίστηκε η αγορά από το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού του αρχοντικού Ταβανιώτη, που βρίσκεται ΝΑ του μητροπολιτικού ναού του Ιωάννου Προδρόμου. Το αρχοντικό αυτό, που κτίστηκε ανάμεσα στα 1880 και 1885 από τον Παρράσιο Ταβανιώτη, αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα της οικιστικής αρχιτεκτονικής στη Δ. Θράκη και χαρακτηριστικό τύπο συνεύρεσης στοιχείων του θρακιώτικου παραδοσιακού αγροτικού σπιτιού με επείσακτα αστικά. Μετά τις εργασίες συντήρησης-αποκατάστασης που ακολούθησαν, το αρχοντικό σήμερα φιλοξενεί μια διαχρονική έκθεση αρχαιοτήτων και εποπτικού υλικού με θέμα τη Μαρώνεια και τον Ίσμαρο, ενός ιστορικού γεωγραφικού χώρου με ιδιαίτερα πλούσια πολιτιστική εξέλιξη από την Παλαιολιθική Εποχή μέχρι σήμερα.

Δημήτρης Μάτσας: Προϊστάμενος ΙΘ' ΕΠΚΑ – ΥΠ.ΠΟ.Α., τηλ.: 2531022411, e-mail: dmatsas@hol.gr

Θερμική αξιολόγηση κατασκευών με φέρουσα τοιχοποιία από παραδοσιακά υλικά

Πανταζής Ε.,
Αδαμίδου Α.,
Δημούδη Α.,
Ζώρας Σ.,
Κοσμόπουλος Π.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το μεγαλύτερο ποσοστό των κτηρίων κατοικιών στην Ελλάδα αποτελείται από κτήρια που κατασκευάστηκαν πριν από την εφαρμογή του Κανονισμού Θερμομόνωσης Κτηρίων (Κ.Θ.Κ.). Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η θερμική αποτίμηση αυτών των κτηρίων, των οποίων η φέρουσα τοιχοποιία αποτελείται από παραδοσιακά υλικά, καθώς και η αξιολόγηση της ενεργειακής τους συμπεριφοράς. Αυτό επιτυγχάνεται με τη χρήση κατάλληλου λογισμικού προσομοίωσης και παράλληλα αναλύεται ο ρόλος των υλικών που υπάρχουν σε αυτά τα κτήρια. Τέλος, προτείνονται τρόποι συντήρησης και ταυτόχρονης ενεργειακής αναβάθμισης ώστε να μπορούν να διατηρηθούν και να χρησιμοποιηθούν τα παλιά κτήρια κατοικίας καλύπτοντας τις σύγχρονες απαιτήσεις για εξοικονόμηση ενέργειας.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: θερμική αποτίμηση, κτήρια φέρουσας τοιχοποιίας, προσομοίωση, ενεργειακή συμπεριφορά.

-

Πανταζής Ε.: Κότυος Αδ Β 14, 69100, Κομοτηνή. Τηλ.: 25310.36751, 6972701974. mail: evanpant@gmail.com

Αδαμίδου Α: Αίνου 14, Κομοτηνή. Τηλέφωνο (-α) 25310 71212, 6972397938.

Δημούδη Αργυρώ: Επίκ. καθηγήτρια στο Τμήμα Μηχανικών Περιβάλλοντος στο ΔΠΘ.

Ζώρας Σταμάτης: (Φυσικός, MSc, PhD) είναι Επίκουρος Καθηγητής στο Τμήμα Μηχαν. Περιβάλλοντος του ΔΠΘ. Κοσμόπουλος Πάνος

Δρ Π Κοσμόπουλος: (Δίπλωμα Αρχιτ. Μηχανικού, MSc, PhD), είναι αναπληρωτής Καθηγητής στο Τμήμα Μηχαν. Περιβάλλοντος του ΔΠΘ και ο Διευθυντής του Εργαστηρίου Περιβαλλοντικού και Ενεργειακού Σχεδιασμού Κτιρίων και Οικισμών, Τμ. Μηχανικών Περιβάλλοντος (ΔΠΘ).

5η συνεδρία : αναγνώριση, επεμβάσεις, μέθοδοι

Αυλόπορτες, ανοίγματα όψεων και εσωτερικές πόρτες των παραδοσιακών κατοικιών της περιοχής του Νομού Σερρών

Γεώργιος Αν. Πολυράβας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Εξετάζεται η διαχρονική εξέλιξη των ανοιγμάτων, κατά το χρονικό διάστημα τέλος του 18^{ου} έως αρχές του 20^{ου} αιώνα, όπως αυτή τεκμηριώνεται από το δομημένο και αρχειακό κτιριακό απόθεμα που διασώζεται στους οικισμούς: Άνω Ποροίων, Κάτω Ποροίων, Χρυσού, Αγ. Πνεύματος, Εμμ. Παπά, Πεντάπολης, Αλιστράτης, Σερρών, Ροδολίβους και Πρώτης.

Στόχος της μελέτης είναι η καταγραφή, ανάλυση και η ερμηνεία των ξύλινων ανοιγμάτων των παραδοσιακών κατοικιών της περιοχής του Νομού Σερρών.

Τα κριτήρια επιλογής των παραπάνω οικισμών ήταν: η ιδιαίτερη θέση του κάθε οικισμού, η ιστορία του και το μέγεθος του οικοδομικού αποθέματος της λαϊκής αρχιτεκτονικής που φιλοξενούσαν.

Για την πραγματοποίηση της έρευνας κρίθηκαν αναγκαία τα παρακάτω:

α) Η δημιουργία μητρώου κτιρίων με 581 καταχωρήσεις παραδοσιακών κατασκευών. Μέσω της επιτόπιας παρατήρησης και της πολυετούς έρευνας πεδίου, καταγράφηκαν σε εννέα χάρτες οι εννέα επιλεγμένοι οικισμοί.

β) Προσωπικές αποτυπώσεις και αναλύσεις των ξύλινων ανοιγμάτων των ιστορικών οικιών, με ιδιαίτερη αναφορά στους τρόπους σύνδεσής τους.

Συμπερασματικά, η διατηρούμενη παραδοσιακή αρχιτεκτονική των Σερρών με τις αυλόπορτες και τα ανοίγματά της αποτελεί οργανικό κομμάτι της ευρύτερης γεωγραφικής περιοχής της Μακεδονίας και των νοτίων Βαλκανίων.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Λαϊκή αρχιτεκτονική Σερρών, Ανοίγματα παραδοσιακής αρχιτεκτονικής Σερρών, Βαλκανική παραδοσιακή αρχιτεκτονική.

-

Γεωργιος Α. Πολυραβας: MSc Αρχιτέκτων Μηχ., Προϊστάμενος Υ.ΔΟΜ. Σερρών
Μετ/κός Τίτλος: Συντήρηση και αποκατάσταση μνημείων, στην Ρώμη (DIPOLMA DI SPECIALISTA IN RESTAURO DEI MONUMENTI ROMA). Εισηγήσεις & δημ/σεις:

α) «Ξυλόπηκτες Κατασκευές στην Οικοδομική της Σερραϊκής Κατοικίας» 1ο Εθ. Συν., Ξάνθη 2007. β) «Στοιχεία δόμησης παραδοσιακών κτιρίων στην περιοχή του Νομού Σερρών. Εντοπισμός και καταγραφή σε χάρτες διατηρούμενων κτισμάτων» Φηφιακό περιοδ. Χωρογραφίες Τ.Ε.Ι. Σερρών, τ. 3, αρ. 1 (2012), γ) «Το σαχνισί στη λαϊκή αρχιτεκτονική της περιοχής του Νομού Σερρών» Σερραϊκά Σύμμεικτα, τιμητ. αφιέρ. στα 100 χρόνια από την απελευθέρωση των Σερρών (1913-2013), τ. 2 (2013), δ) Συμμετοχή σε ερευν. πρόγραμμα "Αρχιτεκτονικές επεμβάσεις στη Χερσόνησο της Παναγιάς Καβάλας" Α.Π.Θ. (1989). ε) «Η Σερραϊκή κατοικία κατά τους χρόνους της Τουρκοκρατίας» Αρμός, τ. 9 (2006), στ) Βιβλιοκρισία Ν. ΜΠΑΚΙΡΤΖΗΣ, Π. ΜΑΣΤΟΡΑ, Β. ΚΑΤΣΑΡΟΣ, Η. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΟΥ, Ν.ΝΗΣΙΑΝΤΖΗ, Το Συνοδικόν της Μονής Τιμίου Προδρόμου Σερρών, Εκδόσεις Ίδρυμα Αναστάσιος Γ. Λεβέντης, Λευκωσία, 2011, Βιβλία: Η αρχιτεκτονική των Αγ. Θεοδώρων (2012).

Μετασχηματισμοί των καπναποθηκών στην Ανατ. Μακεδονία και τη Θράκη, υπό το πρίσμα της εξέλιξης της παραγωγικής διαδικασίας και των κοινωνικών μεταβολών.

Ιορδάνης Φ. Σιναμίδης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Όταν ξεκινά η αλματώδης άνθιση του καπνεμπορίου τον 19ο αι., η ένταση της δραστηριότητας και οι αλλαγές στις καπνοπαραγωγικές διαδικασίες οδήγησε τη συστηματικοποίηση της παραγωγής και την οργάνωσή της σε βιομηχανικά πρότυπα. Ταυτόχρονα κατασκευάζονται μεγάλης κλίμακας κτίρια, τα μεγέθη και οι κτιριολογικές επιλύσεις των οποίων, σε ό,τι αφορά στα κατασκευαστικά και τυπολογικά χαρακτηριστικά τους, σχετίζονται με την επιδιωκόμενη λειτουργικότητα των κτιρίων ως προς τις διαδικασίες αποθήκευσης και επεξεργασίας του προϊόντος. Πέρα όμως από την κλίμακα, τα κτίρια των καπναποθηκών εισάγουν στις πόλεις τα ευρωπαϊκά αρχιτεκτονικά πρότυπα της εποχής. Η μεθοδολογία στηρίζεται εν μέρει στην ανασκόπηση της βιβλιογραφίας που έχει αναπτυχθεί για το ζήτημα του καπνού κατά καιρούς, αλλά κυρίως στην προσωπική έρευνα in situ στα κτίρια των πόλεων της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, αλλά και στη μελέτη και σύγκριση αρχαικών πηγών σχεδίων και φωτογραφιών. Τα μεγάλα βιομηχανικά κελύφη σημάδεψαν την εικόνα των πόλεων της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και παρά την εγκατάλειψη και απαξίωσή τους, παραμένουν όχι απλά στοιχεία της ιστορικής ταυτότητας του τόπου, αλλά και βάση του διαλόγου για τη σύγχρονη αναπτυξιακή ταυτότητά του.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Καπναποθήκες, Καπνός, Βιομηχανική Κληρονομιά

-

Ιορδάνης Φ. Σιναμίδης: γεννήθηκε στην Αθήνα. Αποφοίτησε από το τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Δ.Π.Θ. στην Ξάνθη, το 2005. Το 2009 εκλέχτηκε Υποψήφιος Διδάκτορας του Δ.Π.Θ. και ως Λέκτορας εντεταλμένης διδασκαλίας, διδάσκει στο τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. Έχει συνεργαστεί με αρχιτεκτονικά γραφεία στη Θράκη και στην Αθήνα, σε μελέτες δημόσιων και ιδιωτικών έργων, ενώ έχει συμμετάσχει σε πανελλήνιους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς. Από το 2012 εργάζεται ως Σ.Ο.Χ. στην 4η Ε.Β.Α., του Υπουργείου Πολιτισμού για το έργο "Συντήρηση και Αποκατάσταση της Σταυροπηγιακής Μονής Ταξιάρχη Μιχαήλ Ρουκουνιώτη στη Σύμη", ενώ παράλληλα για λογαριασμό της Ιεράς Μητρόπολης Σύμης, Τήλου, Καστελορίζου και Χάλκης, εκπονεί την αρχιτεκτονική μελέτη του "Νέου Μουσείου της Ιεράς Μονής Πανορμίτη".

Διατηρητέο Κτίριο "Καπνομάγαζο" στην Αλεξανδρούπολη: Μελέτη Στήριξης Κτηρίου σε Ετοιμορροπία με Εξωτερικά Μεταλλικά Ικρίωματα

Άλκιμος Παπαθανασίου
Άγγελος Ζαγκόσης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το διατηρητέο κτίριο "Καπνομάγαζο" αποτελεί δείγμα Αρχιτεκτονικής του τέλους του 19ου αιώνα. Ο φορέας του τριώροφου κτηρίου αποτελείτο από περιμετρική λιθοδομή με ξύλινα πατώματα και δίρριχτη στέγη. Κατά την διάρκεια εργασιών την περίοδο 2004-5, προκλήθηκε τμηματική κατάρρευση της ΒΑ γωνίας του κτηρίου και μεγάλου τμήματος της στέγης, ενώ είχαν ήδη αφαιρεθεί σχεδόν εξ ολοκλήρου τα ξύλινα πατώματα. Πριν από την επανέναρξη των εργασιών το 2012, ο νέος Ανάδοχος του έργου, ζήτησε την εκπόνηση μελέτης στήριξης των παραμενουσών λιθοδομών, η οποία να μπορεί να εφαρμοστεί με την εκτέλεση μηδενικών, πρακτικά, εργασιών στο εσωτερικό του ετοιμορροπού κτηρίου. Η προσωρινή αντιστήριξη που σχεδιάστηκε, επιτυγχάνεται με μεταλλικά ικρίωματα κατασκευασμένα εξ ολοκλήρου εκτός του περιγράμματος του κτηρίου, τα οποία θεμελιώνονται σε προσωρινά αβαθή πέδιλα από σπλισμένο σκυρόδεμα. Η διάταξη της αντιστήριξης αναπτύσσεται στις τρεις ελεύθερες πλευρές του κτηρίου, δεδομένου ότι η μία από τις δύο επιμήκεις πλευρές είναι μεσοτοιχία. Ιδιαίτερα για την αντιστήριξη του ετοιμορροπού τοίχου της μεσοτοιχίας αυτής, επινοήθηκε μία διάταξη δικτυωτών δοκών μήκους ~15m, κυλιόμενων επί των ικριωμάτων, οι οποίες, διερχόμενες από υφιστάμενα ανοίγματα παραθύρων, τον αντιστηρίζουν χωρίς να απαιτείται καμία εργασία στο εσωτερικό του κτηρίου. Η τελική λύση επιτέλεσε στο ακέραιο τον σκοπό για τον οποίο σχεδιάστηκε όσον αφορά την αποτελεσματικότητα, την ευχερή εφαρμογή και τον σεβασμό στην ιστορικότητα του κτηρίου.

Άλκιμος Παπαθανασίου, Πολιτικός Μηχανικός ΕΜΠ, MSc University of Surrey. Γεννημένος στην Αθήνα το 1952. Από το 1978 εκπονεί στατικές μελέτες ιδιωτικών και δημόσιων τεχνικών έργων. Από το 2011 εταίρος της Τεχνικής Μελετητικής εταιρείας "ΕΠΙΛΥΣΗ" ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ-ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ ΟΕ. Υπάτρου 1-3 & Πλαπούτα 16, 11473, Αθήνα.

τ. 2108233020, f. 2108253514, e-mail. info@epilysi.gr, web. www.epilysi.gr

Άγγελος Ζαγκόσης, Πολιτικός Μηχανικός ΕΜΠ. Γεννημένος στο Καρπενήσι το 1981. Έχει 10-ετή πείρα σε μελέτες έργων πολιτικού μηχανικού και σε μελέτες αποκατάστασης ιστορικών κατασκευών και κτηρίων. Από το 2011 ανήκει στην ομάδα συνεργατών της Τεχνικής Μελετητικής εταιρείας "ΕΠΙΛΥΣΗ" ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ-ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ ΟΕ. Υπάτρου 1-3 & Πλαπούτα 16, 11473, Αθήνα.

τ. 2108233020, e-mail. info@epilysi.gr, angeloszag@hotmail.com

Η σημασία της ιστοριογραφικής έρευνας στην αξιολόγηση, αποκατάσταση και αξιοποίηση των ρωμαϊκών υδραγωγείων.

Πεπονά Γεωργία

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με την παρούσα εισήγηση αναφέρομαι στην σπουδαιότητα ενός από τα πλέον σημαντικά δημόσια έργα της αρχαιότητας, τα *ρωμαϊκά υδραγωγεία*, δίνοντας έμφαση σε αξίες που αναδεικνύονται στην πορεία της ιστοριογραφικής έρευνας. Τεχνικά αριστουργήματα, μάρτυρες γνώσης και εμπειρίας, τα *ρωμαϊκά υδραγωγεία*, χαρακτηρίζουν ένα συγκεκριμένο χώρο, υπενθυμίζοντας ιστορίες, που καθοδηγούν το έργο της αποκατάστασης. Μελετώντας την τεχνική της πέτρας, όπως προβάλλεται στα έργα αυτά, διαπιστώνουμε ότι η δεξιοτεχνία των ρωμαίων, είναι συνισταμένη πλούσιας γνώσης και εμπειρίας, ώστε σε συνδυασμό με τη στρατηγική πολιτική της Ρώμης, να προκύπτει η μοναδικότητα των μνημείων αυτών. Η *ιστοριογραφική* λοιπόν μελέτη τους, μέσω της θεματικής ενότητας, *ιστορία μορφών, δομικών συστημάτων και τεχνολογικών εφαρμογών*, αναδεικνύει την υδραυλική τέχνη και την τεχνική, τις συμβολικές αξίες του νερού, την αρχιτεκτονική μορφολογία, κλπ. Πρόκειται για συνιστώσες- δημιουργίες του νερού, που προσδίδουν στα *ρωμαϊκά υδραγωγεία*, εξαιρετικό μνημειακό χαρακτήρα. Ο αρχαίος ιστορικός Frontino, τις ονομάζει *Cultiores*, (πολιτιστικές συνιστώσες), επειδή επιβεβαιώνουν το «*Historia Magistra Vitae*» (η ζωή καθοδηγείται από την ιστορία). Στόχος της εισήγησης είναι να κατανοήσουμε τη σημασία της *ιστοριογραφικής* έρευνας των ρωμαϊκών υδραγωγείων και ότι, γεγονότα του παρελθόντος καθοδηγούν τη φιλοσοφία και την πράξη της αποκατάστασης επειδή οι αξίες τους δημιουργούν παλμό, που μεταφέρεται δυναμικά στο πέρασμα του χρόνου.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: ρωμαϊκά υδραγωγεία-ιστοριογραφία-αξιολόγηση-αποκατάσταση

-

Πεπονά Γεωργία, ΥΠ.ΠΟ.Α., (ΥΝΜΤΕ-ΚΜ), προϊσταμένη τμήματος προστασίας νεοτέρων μνημείων και κινητών πολιτιστικών αγαθών, Αρχιτέκτων Μηχανικός (Βενετία), Αναστηλώτρια Μνημείων (Ρώμη), Ηροδότου 17 – 54003 - Άνω Πόλη – Θεσσαλονίκη - Τηλέφωνο: 2310.213800, 6974826944, e-mail: ynmtekm@culture.gr, ή, giorgia_peg@yahoo.gr

Το Ενετικό Υδραγωγείο Ζακύνθου: ιστορικότητα, μελέτη ανάδειξης και θέματα συντήρησης

Μαρία-Άννα Δελλή
Ευαγγελία Καρδαρά

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται ένα από τα λιγοστά ιστορικά κτίρια της Χώρας της Ζακύνθου, το Ενετικό Υδραγωγείο Κρουονερίου. Το λιθόκτιστο υδραγωγείο τροφοδοτούσε όλη την πόλη της Ζακύνθου με νερό και κατασκευάστηκε τον 16^ο αιώνα. Το κτίριο έχει αναστηλωθεί και αναδειχθεί μερικώς τη δεκαετία του '90. Η εργασία έχει ως στόχο να τονίσει τα ιδιαίτερα αρχιτεκτονικής φύσης διακοσμητικά χαρακτηριστικά του κτιρίου, να δώσει στοιχεία για την ιστορία και συνεχή χρήση του μέσα στο πέρασμα του χρόνου, να παρουσιάσει τις αναστηλωτικές εργασίες που έγιναν, και τέλος να προτείνει εργασίες συντήρησης και ανάδειξης που πρέπει να γίνουν, καθώς η ιδεολογική και μεθοδολογική προσέγγιση τόσο για την ανάδειξη όσο και για την αποκατάσταση έχουν μπει σε νέες βάσεις.

-

Μαρία - Άννα Δελλή: είναι τελειόφοιτη της κατεύθυνσης Συντήρησης Πολιτισμικής Κληρονομιάς του Τ.Ε.Ι. Ιονίων Νήσων. Ειδικεύεται σε θέματα που αφορούν τη συντήρηση των λίθων, ενώ κατά την εκπόνηση της πτυχιακής της εργασίας ασχολήθηκε με τη μελέτη συντήρησης του Υδραγωγείου στο Κρουονέρι Ζακύνθου.
email: mariannadelli@gmail.com

Ευαγγελία Καρδαρά: είναι Συντηρήτρια Αρχαιοτήτων & Έργων Τέχνης, με μεταπτυχιακή ειδίκευση στη Χημεία και Επιστήμη των Υλικών. Είναι διδάσκουσα στην κατεύθυνση Συντήρησης Πολιτισμικής Κληρονομιάς του Τ.Ε.Ι. Ιονίων Νήσων, ενώ έχει εργαστεί επί σειρά ετών σε διάφορες υπηρεσίες του ΥΠΠΟ και έχει ειδικευτεί σε θέματα που αφορούν τη συντήρηση λίθων και την παθολογία μνημείων. Επίσης είναι μέλος του ΔΣ (Αναπληρώτρια Γενική Γραμματέας) του Ελληνικού Παραρτήματος του Διεθνούς Συμβουλίου Μνημείων και Τοποθεσιών (ICOMOS).

email: kardaraeva@gmail.com

Διεύθυνση: ΤΕΙ Ιονίων Νήσων - Παράρτημα Ζακύνθου, Τμήμα Τεχνολόγων Περιβάλλοντος, Κατεύθυνση Συντήρησης Πολιτισμικής Κληρονομιάς, Παναγούλα, Ζάκυνθος, 29100

Η κατοικία με αίθριο στο Βορρά και στο Νότο. Παράμετροι που φέρνουν κοντά τα δύο άκρα

Έλενα Αθανασιάδου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στη βόρεια Ευρώπη υπάρχουν πολλά παραδείγματα κατοικιών του μεσοπολέμου οργανωμένων γύρω από ένα εσωτερικό αίθριο, όπως και στη νότια Ευρώπη. Οι Βόρειοι από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα στράφηκαν προς αυτή την τυπολογία, με πρωτεργάτες τον Mies van der Rohe τον Alvar Aalto και τον Le Corbusier, στην προσπάθειά τους να δημιουργήσουν μία λειτουργική αρχιτεκτονική, που θα άφηνε το φως να διαχέεται μέσα στην κατοικία, διασφαλίζοντας μια καλύτερη σχέση ανάμεσα στους εσωτερικούς και τους εξωτερικούς της χώρους. Στις χώρες του Νότου, η προσπάθεια αυτή συνδεόταν άμεσα με την επιθυμία των αρχιτεκτόνων να διαμορφώσουν μια νέα αρχιτεκτονική ταυτότητα, στο πλαίσιο του κινήματος «επιστροφή στις ρίζες» .

Η τυπολογία της κατοικίας με αίθριο, που συναντάται τόσο στην κλασική όσο και στην λαϊκή παράδοση, φάνηκε ότι θα μπορούσε να προσαρμοστεί στις λειτουργικές απαιτήσεις μιας μοντέρνας κατοικίας. Επίσης ότι θα διευκόλυνε το μεσογειακό τρόπο ζωής, που χαρακτηριζόταν από την επιθυμία των πολιτών να βιώνουν μεγάλο μέρος της καθημερινότητάς τους, εκτός της κατοικίας, σ' ένα υπαίθριο χώρο. Ο Άρης Κωνσταντινίδης αναφέρει χαρακτηριστικά στα κείμενά του: «... Η αυλή, όπου γύρω της αραδιάζονται οι κλειστοί χώροι, είναι πάντα ο βασικός πυρήνας. Δηλαδή ο υπαίθριος χώρος οργανωμένος και κατασκευασμένος έτσι ώστε να είναι και αυτός δοχείο ζωής και να προσφέρει άνεση, χαρά και υγεία....»

Βορράς και Νότος συνεργάζονται στην αναζήτηση ανάλογων μορφών. Σλόγκαν όπως «less is more» και «form follows function», συμπορεύονται με την αυθόρμητη φύση των ανθρώπων της Μεσογείου και κατά συνέπεια και των αρχιτεκτόνων που λειτουργούν περισσότερο με το συναίσθημα. Ο Gio Ponti στο πρώτο τεύχος του περιοδικού Domus, “La casa all’ italiana”, το 1928 γράφει τα εξής: «χρειαζόμαστε ένα καινούριο τρόπο να ζήσουμε και όχι καινούριο τρόπο να κατασκευάσουμε». Μαζί με τον Bernard Rudofsky ανακαλύπτουν πως η ουσία της εμπειρίας της αρχιτεκτονικής δεν είναι ακαδημαϊκή, αλλά κρύβεται στο «κατοικείν» και υιοθετούν την κατοικία με αίθριο ως τον καλύτερο εκφραστή αυτής της θεωρίας τους.

Αθανασιάδου Ελένη, Αρχιτέκτων MSc, Υπ. Διδάκτορας ΔΠΘ.
Διεύθυνση: Συγγρού 30, 546 30 Θεσσαλονίκη,
Τηλ. 6936 222680, φαξ 2310 222680, eathan@arch.duth.gr.

Οι μέθοδοι του ραντάρ και της ενδοσκόπησης. Εφαρμογή σε Βυζαντινά και Νεώτερα μνημεία.

Βασιλική Παλιεράκη
Ελισάβετ Βιντζηλαίου
Αικατερίνη-Άννα Μανωλεδάκη
Χρυσή-Ελπίδα Αδάμη
Βασιλική Νικολοπούλου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σ' αυτήν την εργασία παρουσιάζονται συνοπτικά τα αποτελέσματα από την εφαρμογή δύο μεθόδων διερεύνησης, του ραντάρ και της ενδοσκόπησης, στην τοιχοποιία Βυζαντινών μνημείων και κτιρίων του 19ου αιώνα. Η Μονή Δαφνίου, η Μονή Οσίου Λουκά (Μνημεία της Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO), ο Ναός της Παναγίας Κρήνας στη Χίο και ο Ναός της Αγίας Σοφίας στην Τραπεζούντα είναι μνημεία μεγάλης αρχιτεκτονικής και καλλιτεχνικής αξίας, ενώ τα μελετηθέντα νεώτερα μνημεία του 19ου αιώνα (Βίλλα Δουρούτη και Βίλλα Κλωναρίδη) αποτελούν μέρος της σύγχρονης αρχιτεκτονικής ιστορίας της πόλης της Αθήνας.

Τα παραπάνω Βυζαντινά και νεώτερα μνημεία έχουν υποστεί διαφόρων βαθμών βλάβες κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Σημαντικό βήμα της διαδικασίας αποκατάστασης και βελτίωσης της σεισμικής συμπεριφοράς τους είναι η τεκμηρίωση του τρόπου δόμησης της τρίστρωτης τοιχοποιίας μέσω επί τόπου διερευνήσεων. Ο στόχος των επιτόπου διερευνήσεων, με χρήση των μεθόδων του ραντάρ και της ενδοσκόπησης ήταν διαφορετικός για κάθε μνημείο. Η ανάγκη διερεύνησης προκύπτει από τις παρατηρήσεις σχετικά με την αρχιτεκτονική μορφή των κτιρίων (φάσεις κατασκευής, χρήση διαφορετικών υλικών) και από την καταγραφή της παθολογίας.

Γίνεται σχολιασμός των αποτελεσμάτων και των περιορισμών εφαρμογής των μεθόδων.

-

Βασιλική Παλιεράκη: Δρ. Πολιτικός Μηχανικός ΕΜΠ.: Εργαστήριο Ωπλισμένου Σκυροδέματος ΕΜΠ, Ηρώων Πολυτεχνείου 5, 15773, Ζωγράφου, vasopal@central.ntua.gr

Ελισάβετ Βιντζηλαίου: Δρ. Πολιτικός Μηχανικός, Καθηγήτρια Σχολής Πολιτικών Μηχανικών & Διευθύντρια του Εργαστηρίου Ω.Σ. ΕΜΠ.: ΕΩΣ ΕΜΠ, Ηρώων Πολυτεχνείου 5, 15773, Ζωγράφου, elvintz@central.ntua.gr

Αικατερίνη-Άννα Μανωλεδάκη: Πολιτικός Μηχανικός ΕΜΠ, Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης, Υποψήφια Διδάκτορας του ΕΜΠ. Υπουργείο Πολιτισμού. ΕΩΣ ΕΜΠ, Ηρώων Πολυτεχνείου 5, 15773, Ζωγράφου, katiana_manol@yahoo.gr

Δρ. Χρυσή-Ελπίδα Αδάμη: Πολιτικός Μηχανικός, ερευνήτρια του Εργαστηρίου Ω.Σ. ΕΜΠ, Διεύθυνση: ΕΩΣ ΕΜΠ, Ηρώων Πολυτεχνείου 5, 15773, Ζωγράφου, adamis@central.ntua.gr.

Βασιλική Νικολοπούλου: Υποψήφια Διδάκτορας Πολιτικός Μηχανικός Διεύθυνση: ΕΩΣ ΕΜΠ, Ηρώων Πολυτεχνείου 5, 15773, Ζωγράφου, villynik@central.ntua.gr

Το Τζαμί και η Κατοικία ως Χώροι Οργάνωσης της Έμφυλης Ταυτότητας των Κατοίκων ενός Πομάκικου Χωριού.

Παρθενόπη Γ. Κελτσίδου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία στα πλαίσια της κοινωνικής ανθρωπολογίας, πραγματεύεται την δόμηση και την λειτουργικότητα του τζαμιού και της κατοικίας, σε ένα πομάκικο χωριό στο νομό Ξάνθης, στο οποίο ο παραδοσιακός οικισμός διατηρεί τα χαρακτηριστικά του. Φιλοδοξεί να περιγράψει τα κτίρια, να δείξει τις συμπεριφορές των κοινωνικών υποκειμένων στην έμφυλη διαχείριση του χώρου και να αποδείξει την σύνδεσή του με την οικιακή μονάδα. Στο τζαμί, ο χώρος της προσευχής, αν και είναι λιτά διαμορφωμένος, εντούτοις περιλαμβάνει συγκεκριμένα στοιχεία, τα οποία χρησιμεύουν στη λατρεία. Εκεί επιτελείται η προσευχή από τους άνδρες. Οι γυναίκες προσεύχονται στο σπίτι. Οι κατοικίες στην Λυγαριά ακολουθούν βασικές αρχές δόμησης, οι οποίες ταυτίζονται με τον τρόπο που επιβάλλει η παράδοση. Η κατοικία χωρίζεται σε διάφορους χώρους, με συγκεκριμένη λειτουργία ο καθένας. Καθώς ο χώρος μέσα στο σπίτι είναι καθαρός και προορίζεται για τις γυναίκες, το μέσα ταυτίζεται με το καθαρό και το έξω με το βρώμικο. Αυτού του είδους ο δεισμός του χώρου, αντιστοιχεί στο δεισμό των δύο φύλων. Η δράση των ανδρών πραγματοποιείται στο δημόσιο χώρο, ενώ των γυναικών στον ιδιωτικό χώρο των σπιτιών. Οι έμφυλοι ρόλοι στις πομάκικες κοινότητες είναι διαχωρισμένοι και ο χώρος αποτελεί δομικό στοιχείο σ' αυτόν τον διαχωρισμό.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ : Οικισμός, τζαμί, κατοικία, φύλο, δημόσιο, ιδιωτικό

Παρθενόπη Κελτσίδου: απόφοιτος του Τμήματος Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Εδώ και αρκετά χρόνια κάνει επιτόπια έρευνα στα Πομακοχώρια του Νομού Ξάνθης. Έχει δημοσιεύσει άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά. Η έρευνά της εστιάζεται στο φύλο, την ταυτότητα και την βία.

6η συνεδρία :
ιστορία, μορφολογία, τυπολογία, αποκατάσταση

Ο ναός της Σπηλαιώτισσας στην πόλη της Κέρκυρας: Τα ίχνη των δομικών του μεταμορφώσεων στις αρχειακές πηγές

Σπύρος Χρ. Καρύδης
Παναγιώτα Τζιβάρα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ανακοίνωση αποσκοπεί στην ανάδειξη της σημασίας των αρχειακών τεκμηρίων στην Ιστορία των Δομικών Κατασκευών. Η διερεύνηση των σωζόμενων αρχείων προσφέρει πολύτιμα στοιχεία για την ιστορία των κτισμάτων, για τις πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές, τεχνολογικές και αισθητικές παραμέτρους που καθορίζουν τις κατασκευές, καθώς και για τις επιρροές από ξένα περιβάλλοντα. Τα στοιχεία αυτά αποτελούν πολύτιμη παρακαταθήκη και, όπου είναι δυνατόν, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στις σύγχρονες επεμβάσεις συντήρησης, αποκατάστασης, ενίσχυσης ή τροποποίησης των ιστορικών κατασκευών. Ο ναός της Σπηλαιώτισσας είναι ο σημερινός μητροπολιτικός ναός της Κέρκυρας, ένα κτίσμα του οποίου η ιστορία ξεκινά από το τελευταίο τέταρτο του 16ου αιώνα. Το αρχειακό υλικό που παρουσιάζεται εδώ ήλθε στο φως έπειτα από την πρόσφατη καταγραφή του αρχείου του ναού. Μέσα από τα πρακτικά των συνεδριάσεων της κτητορικής αδελφότητας που είχε τη φροντίδα του ναού παρουσιάζεται η ιστορία του κτίσματος: η ίδρυσή του, οι επεκτάσεις, μετασκευές και ανακαινίσεις, τα πρότυπα που κάθε φορά η αδελφότητα είχε υπόψη της, αλλά και οι αλλαγές στον αστικό ιστό που αποσκοπούσαν είτε στην εξεύρεση χώρου για την επέκταση του κτίσματος είτε για την προβολή του, μέσα στο ασφυκτικό περιβάλλον της τειχισμένης άλλοτε πόλης.

Σπύρος Χρ. Καρύδης, Δρ Θεολογίας, Εκπαιδευτικός. Ερευνητικό πεδίο: Ιστορία βενετοκρατούμενου Ελληνισμού.
Μονής Σέλτσου 7, 11143 Αθήνα. Τηλ. 6939493735. e-mail: karydissp@yahoo.gr

Παναγιώτα Τζιβάρα, Δρ Ιστορίας, Επίκουρη Καθηγήτρια Ιστορίας βενετοκρατούμενου Ελληνισμού, Τμήμα Ιστορίας-Εθνολογίας ΔΠΘ.
Μονής Σέλτσου 7, 11143 Αθήνα. Τηλ. 6939677982. e-mail: ptzivara@he.duth.gr

Μονή Παναγίας Βράχου Νεμέας: Πρόγραμμα Αποκατάστασης και Ανάδειξης

**Δημήτριος Αθανασούλης
Μαρία Βασιλοπούλου
Λεωνίδας Κουτσουμπός
Νικόλαος Σιδηρόπουλος
Νικόλαος Σιώμκος**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Παναγία του Βράχου είναι ένα μικρό σε μέγεθος, αλλά εξαιρετικά συμπυκνωμένο μοναστηριακό συγκρότημα που βρίσκεται γαντζωμένο στον κατακόρυφο βράχο του Πολυφέγγους κοντά στην πόλη της σύγχρονης Νεμέας. Η ανακοίνωση παρουσιάζει για πρώτη φορά τα πορίσματα του έργου αποκατάστασής της που εκτελείται με αυτεπιστασία από την 25^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ. Οι εργασίες που πραγματοποιήθηκαν επέτρεψαν την απόκτηση ουσιαστικής γνώσης για την ιστορία της μονής και την ταύτιση τουλάχιστον επτά κύριων οικοδομικών φάσεων, από τους πρώτους βυζαντινούς χρόνους έως και τον 20^ο αιώνα. Το άρθρο περιγράφει συνοπτικά την ιστορία της μονής, καταγράφει τις οικοδομικές φάσεις και αναλύει τα κατασκευαστικά προβλήματα που αντιμετωπίστηκαν κατά τις αναστηλωτικές εργασίες. Τέλος αναλύονται οι βασικές στρατηγικές ανάδειξης και αναφέρονται οι νέες επεμβάσεις και κατασκευές που ήρθαν να μεταμορφώσουν το μνημείο από χώρο με περιστασιακή μόνο θρησκευτική χρήση, σε χώρο με πολιτιστικές και εκπαιδευτικές δυνατότητες για τους πολίτες της τοπικής και της ευρύτερης κοινωνίας.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Νεμέα, μοναστηριακό συγκρότημα, ανάδειξη

-

Δημήτριος Αθανασούλης, Δρ. Αρχαιολόγος, Διευθυντής 25^{ης} ΕΒΑ,
dathanasoulis@gmail.com

Μαρία Βασιλοπούλου, Αρχαιολόγος, Αρχαιολόγος Έργου, 25^η ΕΒΑ
maria.vasilopoulou@gmail.com

Λεωνίδας Κουτσουμπός, Δρ. Αρχιτέκτονας Μηχανικός, Επιβλέπων Έργου, 25^{ης} ΕΒΑ
leonidaskoutsoumpos@gmail.com

Νικόλαος Σιδηρόπουλος, Πολιτικός Μηχανικός, 25^η ΕΒΑ

Νικόλαος Σιώμκος, Δρ. Αρχαιολόγος, 25^η ΕΒΑ, Υπεύθυνος Έργου,
siomkosnikos@yahoo.gr

"Βίλα Εξάρχου" (Δράμα): η Αποκατάσταση - Επανάχρηση μιας Μεσοπολεμικής Αστικής Μονοκατοικίας.

**Λίζα Τικταπανίδου
Δημήτρης Αγγέλου**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η "βίλα Εξάρχου" είναι μοναδικό δείγμα αστικής μεσοπολεμικής κατοικίας στη Δράμα, με πλούσιο εκλεκτικιστικό ανάγλυφο διάκοσμο αλλά και εμβληματική θέση στο βάθος μιας αλέας με ψηλά δένδρα, η οποία διασχίζει έναν επιβλητικό κήπο.

Η μελέτη αποκατάστασης της κατοικίας ήταν μια πρόκληση, αφενός διότι το κτίσμα αποτελεί σημαντικό τοπόσημο της Δράμας, «έργο τέχνης», σύμφωνα με το ΥΠΠΟ και «διατηρητέο», σύμφωνα με το ΥΜΑΘ, αφετέρου διότι επί έναν αιώνα, κατοικήθηκε σχεδόν συνεχώς από ενοίκους με διαφορετικές ανάγκες, οι οποίοι πραγματοποίησαν ποικίλες επεμβάσεις στο κτίσμα. Η ανακοίνωση επικεντρώνεται στη μελέτη αποκατάστασης και επανάχρησης της μονοκατοικίας, στην έρευνα και τεκμηρίωση των τυπολογικών, μορφολογικών, δομικών στοιχείων και των τρόπων κατασκευής και στη διερεύνηση του εσωτερικού ζωγραφικού διακόσμου. Διερευνήθηκαν οι διάφορες ιστορικές φάσεις του κτιρίου και συσχετίστηκαν με τις ανάγκες, τα δομικά υλικά και τις κατασκευαστικές δυνατότητες κάθε εποχής. Αναδείχθηκε ο καθοριστικός ρόλος που έπαιξαν και παίζουν στη μετεξέλιξη της κατοικίας και του περιβάλλοντα χώρου της, οι εκάστοτε τρέχουσες αντιλήψεις για την κατοίκηση, για τον κοινωνικό ρόλο του κτισμένου περιβάλλοντος, για την οικονομική και πολιτιστική υπεραξία του. Με δεδομένο ότι η "βίλα Εξάρχου" είναι μια ιδιωτική κατοικία που αποκαθίσταται για να καλύψει τις ανάγκες μιας οικογένειας –και με σαφή όρια στον προϋπολογισμό- η μελέτη εξελίχθηκε σε μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα άσκηση ισορροπίας.

-

Λίζα Τικταπανίδου: Αρχιτέκτων μηχανικός (1990) ΑΠΘ. Ασχολείται κυρίως με την εκπόνηση μελετών: αποκαταστάσεις διατηρητέων κτιρίων, αναπλάσεις υπαίθριων χώρων, αρχιτεκτονικές μελέτες κατοικιών καθώς και με το σχεδιασμό εσωτερικών χώρων καταστημάτων, γραφείων και κατοικιών. Κιλκισίου 38, 54638, Θεσσαλονίκη, τηλ./ φαξ: 2310 268614, e-mail: tiktapanidou@freemail.gr, tiktapanidou@gmail.com

Δημήτρης Αγγέλου: Πολιτικός μηχανικός (1985) ΑΠΘ. Ασχολήθηκε με μελέτες στατικού ενδιαφέροντος. Διατηρεί γραφείο στατικών μελετών με τους Κατσανίκο Αθ. και Σούρλα Γ. και ασχολείται αποκλειστικά με την εκπόνηση μελετών: αποκαταστάσεις διατηρητέων κτιρίων και ενισχύσεις κτιρίων από σκυρόδεμα. Εθνικής Αμύνης 30, 54621-Θεσσαλονίκη, τηλ: 2310-277831, φαξ: 2310279749, e-mail: akstat@otenet.gr, aggelou.61@gmail.com

Το Πολυτεχνείο του Μιδχάτ πασά («Ισλαχανέ») στη Θεσσαλονίκη: αρχιτεκτονική “ανάγνωση” και σχεδιασμός αποκατάστασης - επανάχρησης τμήματός του.

Κορνηλία Τρακοσοπούλου Τζήμου

Περίληψη

Η ανακοίνωση αναφέρεται στο «Πολυτεχνείο του Μιδχάτ πασά» (“σωφρονιστήριο”, “Islah-hane” ή «Σχολή Τεχνών και Επαγγελματιών Χαμηδιέ», όπως συχνά συναντάται σε αρχαικά ντοκουμέντα) στη Θεσσαλονίκη, που ιδρύθηκε το 1873 ως ένα νέο εκπαιδευτικό και πειθαρχικό ίδρυμα για ορφανά και άπορα παιδιά. Η ανέγερση της Σχολής στο νότιο τμήμα του βακουφίου του Νουμάν πασά, σε γεινίαση με τα ανατολικά βυζαντινά τείχη και την Πύλη «Tellî Karî», ήταν μία μόνο από τις πολλές επεμβάσεις που έγιναν από την οθωμανική διοίκηση μετά το 1870, για την εξυγίανση και τον εξευρωπαϊσμό της εικόνας της πόλης με βάση δυτικά πρότυπα. Ως τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, ο αστικός χώρος που κατείχε το βακούφι του Νουμάν πασά δέχτηκε διαδοχικές μετατροπές, καθώς μια νέου τύπου αρχιτεκτονική, με κτίσματα μεγάλου όγκου, δημιουργήθηκε σε τρεις οικοδομικές φάσεις.

Σήμερα, διατηρείται μόνο ένα από τα αρχικά κτίρια του Ιδρύματος: το Εργαστήριο της Σχολής Τεχνών και Επαγγελματιών που χαρακτηρίστηκε «νεότερο μνημείο» το 1992, από το τότε Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού (σήμερα ΥΠΠΟΑ). Η μελέτη για την αποκατάσταση και επανάχρησή του ως Πολυχώρου Πολιτισμού συντάχθηκε από την Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων Κ-Μ το 2010 και εγκρίθηκε από το ΥΠΠΟΑ. Ένα χρόνο αργότερα, το έργο της αποκατάστασης εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007 -2013, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. Σήμερα οι εργασίες βρίσκονται σε εξέλιξη.

Η ανακοίνωση βασίζεται σε επιτόπια έρευνα, σε συνδυασμό με ανέκδοτες αρχαιακές πηγές και φωτογραφικές απεικονίσεις της εποχής.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Θεσσαλονίκη, Μιδχάτ πασάς, Πολυτεχνείο Μιδχάτ πασά (Ισλαχανέ – Islah-hane), Σχολή Τεχνών και Επαγγελματιών, βυζαντινά τείχη, δημόσια οθωμανική αρχιτεκτονική, αποκατάσταση, επανάχρηση.

-

Κορνηλία Τρακοσοπούλου-Τζήμου: Δρ. Αρχιτέκτων Μηχανικός του Πανεπιστημίου της Ρώμης, με μεταπτυχιακές σπουδές στη Scuola di Perfezionamento per lo Studio e il Restauro dei Monumenti του ίδιου Πανεπιστημίου (Diploma di Restauro) και στην Bartlett School of Architecture and Planning στο UCL (MSc in Advanced Architectural Studies), όπου φοίτησε με υποτροφία του ΙΚΥ. Παρακολούθησε σεμινάρια στο International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (ICCROM), στη Ρώμη. Αναγορεύτηκε διδάκτωρ μηχανικός του ΕΜΠ/Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, το 2005 με θέμα διατριβής: «Ο Εκσυγχρονισμός της Βορειοελλαδικής Αρχιτεκτονικής και Πόλης στη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές του 20^{ου}». Είναι επίτιμη διευθύντρια του ΥΠΠΟΑ και διδάσκουσα στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΔΠΘ. Είναι συγγραφέας του βιβλίου: *Η Αρχιτεκτονική του Konrad Jacob Josef Von Vilas (1866-1929) στη Δράμα και την ευρύτερη περιοχή της* (Δράμα, 2002). email: ktrakosopoulou@gmail.com

Θολωτές κατασκευές στους μεταβυζαντινούς ναούς της Πάρου

Αναστασία Θ. Γεωργιάδη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην Πάρο σώζονται αρκετά χριστιανικά μνημεία τα περισσότερα από τα οποία χρονολογούνται στην μεταβυζαντινή περίοδο. Τα μνημεία αυτά στεγάζονται στο σύνολό τους με θολωτές κατασκευές. Η υποβαλλόμενη ανακοίνωση, η οποία εντάσσεται στην θεματική ενότητα «Ιστορία Μορφών, Δομικών Συστημάτων και Τεχνολογικών Εφαρμογών», στοχεύει στην παρουσίαση των επικρατέστερων τύπων τους. Παρουσιάζονται τα γενικά σχήματα, τα υλικά και ο τρόπος δόμησης, και οι επιμέρους μορφολογικές και κατασκευαστικές λεπτομέρειές. Επίσης διερευνάται η κατανομή των παραπάνω στις διάφορες θέσεις του νησιού και ο συσχετισμός τους με συγκεκριμένες φάσεις της ιστορίας του. Η έρευνα, εκτός από την σχετική βιβλιογραφία, βασίστηκε σε στοιχεία από επιτόπου μελέτη αντιπροσωπευτικών περιπτώσεων που βρίσκονται σε κακή κατάσταση διατήρησης ώστε να διακρίνονται τα εσωτερικά τμήματα των κατασκευών. Από αυτά προκύπτει ότι στην ναοδομία της Πάρου παρά τον απλό και αγροτικό χαρακτήρα, επιβιώνουν τεχνικές δόμησης που απηχούν επιδράσεις από την ρωμαϊκή και την βυζαντινή οικοδομική. Παράλληλα εμφανίζεται σχετική ποικιλία και εξέλιξη ανάλογα με την γεωγραφική θέση ή το ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο και προκύπτουν ενδείξεις για ακριβέστερη χρονολόγησή ορισμένων από τους ναούς.

Γεωργιάδη Αναστασία, Αρχιτέκτων ΕΜΠ, Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης «Προστασία Μνημείων» ΕΜΠ, υπ. διδ. ΕΜΠ, Καθηγήτρια Εφαρμογών ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας, Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών, Κατεύθυνση Μορφολογίας και Αναστήλωσης, Ερευνητικό πεδίο Ιστορία Αρχιτεκτονικής, Σπετσών 140 Αθήνα, an.georgiadi@hotmail.com

Η επίδραση του νεοκλασικισμού στην Αθήνα : το μέγαρο Μαυρομιχάλη

Μαρία Μ. Αναστασίου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το κίνημα του κλασικισμού κάνει την εμφάνισή του στα μέσα του 18^{ου} αιώνα, σε μια εποχή που σε ολόκληρο τον κόσμο παρατηρούνται έντονες κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές, δημογραφικές και πολιτιστικές εξελίξεις. Το ρεύμα αυτό βρήκε άμεση ανταπόκριση σε ολόκληρο τον ελληνικό χώρο, μετά την ανάκτηση της ελευθερίας του ελληνικού έθνους το 1830 και ιδιαίτερα στην Αθήνα.

Η υποβαλλόμενη ανακοίνωση αφορά την ανάλυση του δομικού συστήματος της οικίας Κυριακούλη Μαυρομιχάλη στο κέντρο της Αθήνας, επί της Λεωφόρου Αμαλίας στο Σύνταγμα, η οποία κτίστηκε σε σχέδια του Δανού αρχιτέκτονα Θεόφιλου Χάνσεν (1870). Το κτίριο έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο και στεγάζει σήμερα τα γραφεία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Η μεθοδολογία που ακολουθείται αφορά την κατασκευαστική διερεύνηση του δομικού συστήματος, τις διαδοχικές αλλαγές χρήσης, τις προσθήκες, την παθογένεια της κατασκευής και την κριτική προσέγγιση των επεμβάσεων αποκατάστασης πριν και μετά το σεισμό του 1999, οι οποίες εφαρμόστηκαν. Η ανακοίνωση πρωτοτυπεί διότι ερευνά ένα κτίριο της περιόδου του Νεοκλασικισμού, ο οποίος παρουσιάζει ορισμένες ιδιομορφίες σε σχέση με τον ευρωπαϊκό αν και προήλθε από αυτόν και από το γεγονός ότι οι αδελφοί Χάνσεν υπήρξαν από τους πρωτεργάτες του ευρωπαϊκού κλασικισμού, ενώ η επίδρασή τους στη διαμόρφωση της ελληνικής πρωτεύουσας υπήρξε καταλυτική («Αθηναϊκή Τριλογία»).

Αξιολογώντας τα στοιχεία που συλλέχθηκαν από την έρευνα και των μεθόδων που επιλέχθηκαν από τους μελετητές, στις δύο διαφορετικές χρονικές περιόδους, για την αποκατάσταση του κτιρίου είναι εμφανής η απώλεια ορισμένων ιστορικών αυθεντικών στοιχείων. Περαιτέρω διεπιστημονική έρευνα και μελέτη με βάση τα παρεχόμενα δεδομένα του κτιρίου θα συνεπικουρούσε ενδεχομένως στην εφαρμογή πιο ήπιων παρεμβάσεων σε αξιόλογα και εμβληματικά κτίρια της Αθήνας αυτής της περιόδου.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Νεοκλασικισμός, Αθήνα, προσθήκες, κριτική επεμβάσεων

Μαρία Μ. Αναστασίου: Αρχιτέκτων Μηχανικός του Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου Αρχιτεκτονικής της Βενετίας - I.U.A.V. (1971-1976). Από το 1978 Βοηθός του Καθηγητή κ. Χρήστου Γ. Αθανασόπουλου στην Εδρα Οικοδομικής και του εργαστηρίου Οικοδομικής και ακολούθως μόνιμη Βοηθός του Εργαστηρίου Οικοδομικής του Τομέα Αρχιτεκτονικών Συνθέσεων, Οικοδομικής και Δομικών Υλικών, του Τμήματος Πολιτικών Μηχανικών του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης. Τον Ιανουάριο του 1998 αναγορεύθηκε Διδάκτωρ Μηχανικός του Τμήματος Πολιτικών Μηχανικών της Πολυτεχνικής Σχολής του Δ.Π.Θ. Τον Ιούνιο του 2011 εξελέγει Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Τμήματος Αρχιτεκτόνων. Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Τομέα Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού και Κατασκευών και διδάσκει Αρχιτεκτονική Σύνθεση και Οικοδομική.

Βραχώδεις όψεις. Εφαρμογές και σημασίες της ακατέργαστης υλικότητας.

Κώστας Μανωλίδης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το αντικείμενο της εργασίας είναι μια ιδιαίτερη οικοδομική κι αισθητική προσέγγιση της κτιριακής επιφάνειας που διαφοροποιείται από την κυρίαρχη διεθνή τάση της ομοιογενούς και τεχνολογικά εξεζητημένης αρχιτεκτονικής επιδερμίδας. Πρόκειται για την επένδυση όψεων με χρήση μεγάλων τεμαχίων μαρμάρου ή γρανίτη κατά τέτοιο τρόπο ώστε να παραπέμπουν στην αδρότητα και στον κατακερματισμό μιας βραχώδους επιφάνειας. Σε αυτές τις ακατέργαστες επιφάνειες επανακάμπτει ένας υλικός πρωτογονισμός με ισχυρές χθόνιες συνδηλώσεις. Σε κάποιες περιπτώσεις στην κτιριακή όψη υποβάλλεται παράλληλα η εντύπωση μιας θραυσματικής κατάστασης, ως αποτέλεσμα συνδυασμού πολλαπλών υφών και διατάξεων, η οποία εισάγει επιπλέον τις έννοιες της μνήμης και της φθοράς ως ζωτικά αρχιτεκτονικά στοιχεία. Τέτοιες κατασκευαστικές εφαρμογές παρουσιάζουν σημαντικό ενδιαφέρον γιατί συνδέουν τη σύγχρονη αρχιτεκτονική με ιστορικές οικοδομικές παραδόσεις αλλά και γιατί ανασυγκροτούν τον λόγο και τη δραστικότητα της πρωτογενούς υλικότητας αξιοποιώντας τη δυναμική της γήινης καταγωγής της. Στην ανάλυση επιχειρείται ο γενεαλογικός συσχετισμός τους με την Αναγεννησιακή πρακτική *rusticated masonry* που καθιέρωσε την ρητορική ένταξη της φυσικής ακατέργαστης ύλης στην αρχιτεκτονική οργάνωση των όψεων.

-

Κώστας Μανωλίδης: αρχιτέκτων (Α.Π.Θ., Southern California Institute of Architecture). Έχει ασχοληθεί με τον σχεδιασμό κτιριακών έργων και δημόσιων χώρων όπως και με τη μελέτη ζητημάτων του σύγχρονου ελληνικού τοπίου. Έχει συνεπιμεληθεί την έκδοση των βιβλίων *Ωραίο, φριχτό κι απέριπτο τοπίο*, *Η αναπαράσταση ως όχημα αρχιτεκτονικής σκέψης* και *Η διεκδίκηση της υπαίθρου*. Από το 1999 διδάσκει αρχιτεκτονικό σχεδιασμό στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας όπου είναι αναπληρωτής καθηγητής.

Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Π.Θ. Πεδίο Άρεως, 38334, Βόλος,
kostman@uth.gr

Ζητήματα Επέμβασης σε Κατασκευές Διατηρητέου Αστικού Ιστού: Η Κατοικία 153 στο Δυτικό 13^ο Δρόμο στο Greenwich Village, Νέα Υόρκη

Χρυσόστομος Θεοδωρόπουλος

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ανακοίνωση αφορά επέμβαση σε αστική κατοικία Greek Revival του 1848 στην πόλη της Νέας Υόρκης. Η αστική κατοικία αναλύεται ως προς τη μεθοδολογία τεκμηρίωσης και επέμβασης. Ταυτόχρονα παρουσιάζονται τα κριτήρια και το πλαίσιο, μέσα στα οποία γίνεται η επέμβαση, καθώς και τα εγγενή ή καινούργια προβλήματα, που αυτή δημιουργεί.

Η μελέτη πραγματοποιήθηκε από το αρχιτεκτονικό γραφείο Trimble Architecture PC της Νέας Υόρκης από το 2011 έως το 2014 και ο υπογράφων είχε τη θέση υπεύθυνου του έργου και επίβλεψης της αποκατάστασης και κατασκευής. Η μελέτη παρουσιάζεται για πρώτη φορά και καλύπτει χρονικά την πρώτη φάση του έργου, η οποία περιλαμβάνει την αποτύπωση, μελέτη και στατική και αρχιτεκτονική επισκευή του σκελετού και εξωτερικού περιβλήματος.

Η κατοικία 153 σώζει σε μεγάλο βαθμό όλες τις τρέχουσες δομικές ανακαλύψεις της εποχής: εμφανή και επιχρισμένη φέρουσα οπτοπλινθοδομή, ξύλινους εγκάρσιους φορείς, ασβεστοκονιάματα. Ταυτόχρονα πολλά δευτερεύοντα δομικά στοιχεία αποτελούν και στοιχεία αισθητικής ταυτότητας τόσο του εξωτερικού, όσο και του εσωτερικού (κλίμακες, ανοίγματα, εστίες θέρμανσης, γείσα, οροφές και πατώματα).

Η ανακοίνωση πρωτοτυπεί γιατί ερευνά τη διαδικασία της επέμβασης σε πυκνό αστικό, διατηρητέο ιστό, όπως αυτό της αμερικάνικης μητρόπολης, και παράλληλα σε ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες λόγω της πολυπλοκότητας του εδάφους και της κατάστασης των γειτονικών κτιρίων. Επιπλέον, η εισήγηση ερευνά την επέμβαση υπό το πρίσμα της διατήρησης ή καταστροφής ιστορικού υλικού και της εισαγωγής ενός σύγχρονου κτιριολογικού προγράμματος, όπως υποθεμελίωση για τη δημιουργία υπόγειων χώρων, εισαγωγή μηχανολογικών εγκαταστάσεων, κατασκευή «πράσινης» στέγης.

Τέλος η ανακοίνωση περιγράφει συνοπτικά τη διαδικασία πολεοδομικής έγκρισης μέσα σε ένα εξαιρετικά πολύπλοκο δίκτυο κυβερνητικών και μη φορέων ιστορικής προστασίας της πόλης της Νέας Υόρκης.

-

Χρυσόστομος Θεοδωρόπουλος: Αρχιτέκτων Μηχ. (2003), Διατμ. Μεταπτ. Πρόγραμμα 'Προστασία Μνημείων' (2004), Advanced Certificate in Conservation of Historic Buildings and Archaeological Sites, Columbia University, N. Υόρκη ως υπότροφος Ιδρ. Μιχελή (2006), Υποψ. Διδάκτωρ Σχ. Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ ως υπότροφος ΙΚΥ. 2000 - 2014 εργάστηκε σε γραφεία στην Αθήνα (Νέλλη Μάρδα, Αντώνης Νουκάκης, Χρήστος Δεληγιάννης), στη Νέα Υόρκη (WASA, Trimble Architecture) και στο ΥΠΠΟ στη μελέτη στερέωσης του Παλαιόκαστρου Πύλου. Συνεργάζεται με την Ελένη Λιβάνη (γραφείο SOUTH architecture)

7η συνεδρία :
ιστορία, μορφολογία, τυπολογία, αποκατάσταση

**Ο Ιωάννης Ισηγόνης και τα κτίρια
της Εθνικής Τράπεζας του μεσοπολέμου**

Λίλα Θεοδωρίδου-Σωτηρίου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην ελληνική αρχιτεκτονική ιστοριογραφία η χρήση του οπλισμένου σκυροδέματος συνδέεται κυρίως με τον ανάδυση του μοντερνισμού. Αν και υπάρχουν μεμονωμένα παραδείγματα και στον τομέα της εκλεκτικιστικής κατοικίας, αυτά δεν συνιστούν ένα συνεκτικό και διακριτό σύνολο. Ανάμεσα στις δύο ενότητες στέκεται μια ενότητα κτιρίων με τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά ενός όψιμου κλασικισμού με ταυτόχρονη όμως χρήση οπλισμένου σκυροδέματος. Πρόκειται για τα υποκαταστήματα που ανήγειρε η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος κατά το διάστημα του μεσοπολέμου (1925-1935). Θα εστιάσουμε την προσοχή μας σ' αυτά τα κτίρια, εξετάζοντάς τα ως δείγματα μιας μεταβατικής περιόδου στην ιστορία των ελληνικών κατασκευών. Τα κτίρια φωτογραφίζονταν κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης τους, διασώζοντας πολύτιμες πληροφορίες για τις κατασκευαστικές πρακτικές της εποχής τους. Ιδιαίτερα σημαντική στο όλο εγχείρημα υπήρξε η συμβολή του σπουδαγμένου στο Πολυτεχνείο της Λωζάνης Ιωάννη Μ. Ισηγόνη, ενός ειδικού στο «μπετόν αρμέ» νεαρού μηχανικού, του οποίου η καριέρα ταυτίστηκε με τα έργα της Τράπεζας. Στην προσπάθεια μας να διατυπώσουμε ένα ερμηνευτικό αφήγημα εξετάσαμε και τις συνθήκες ανέγερσης του υποκαταστήματος Ξάνθης, συμπληρώνοντας ανάλογες μονογραφικές προσεγγίσεις και επιβεβαιώνοντας ότι κλασικισμός και αίσθημα ασφάλειας, στιβαρότητα και πρόοδος, ταχύτητα ανέγερσης και νέα υλικά, νέοι επιστήμονες μηχανικοί και έμπειρες συνεργαζόμενες εταιρείες συνιστούσαν το τεχνικοκοινωνικό πλαίσιο του εγχειρήματος.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: μεσοπόλεμος, υποκαταστήματα Ε.Τ.Ε, Ιωάννης Ισηγόνης, οπλισμένο σκυρόδεμα

-

Λίλα Θεοδωρίδου-Σωτηρίου: αρχιτέκτονας Α.Π.Θ με μεταπτυχιακές σπουδές στην Ιστορία της Μοντέρνας Αρχιτεκτονικής στην Bartlett School of Architecture and Planning/U.C.L. και διδάκτωρ του Ε.Μ.Π. Είναι καθηγήτρια στο Τ.Ε.Ι. Κεντρικής Μακεδονίας. Έχει πολυετή διδασκαλία και συμβολή στη διαμόρφωση της ύλης των μαθημάτων αρχιτεκτονικής και πολεοδομίας. Ασχολείται με τη σχεδιαστική και ιστορική τεκμηρίωση κτιρίων και συνόλων κυρίως του βορειοελλαδικού χώρου και το μετασχηματισμό του αστικού ιστού σε σχέση με την αρχιτεκτονική δημιουργία. Δημοσίευσε πάνω από 40 άρθρα και 3 βιβλία για την αρχιτεκτονική και την πολεοδομία.

Αποκατάσταση παλαιών ξενοδοχείων «Μ. Αλέξανδρος» και «Μπάγκειον» στην πλ. Ομονοίας

Άννα Π. Γιάκα
Στέφανος Πάντος Κίκκος
Μαρία Α. Δανιήλ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα δύο ξενοδοχεία *Μ. Αλέξανδρος* και *Μπάγκειον*, χαρακτηρισμένα ως νεώτερα μνημεία, αποτελούν σημαντικό στοιχείο της ιστορίας των Αθηνών και ένα αξιόλογο αρχιτεκτονικό σύνολο. Οικοδομήθηκαν τη δεκαετία του 1880 σε σχέδια του αρχιτέκτονα Ernst Ziller στην πλατεία Ομονοίας, ένα από τα κεντρικότερα σημεία της Αθήνας και αποτελούν μέρος της δωρεάς του εθνικού ευεργέτη Ι. Πάγκα προς στο ελληνικό κράτος. Πρόκειται για ιδιοκτησία του Μπαγκείου Ιδρύματος, που παραχωρήθηκε ως προς τη χρήση για 12 χρόνια στον Δήμο Αθηναίων.

Η αποκατάστασή τους κρίθηκε απαραίτητη προκειμένου να εξασφαλιστεί η λειτουργική αναβάθμιση και διασφάλιση της λειτουργίας τους. Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις, ακολούθησαν τις διεθνώς αποδεκτές σήμερα απόψεις και πρακτικές για την αποκατάσταση των μνημείων.

Στόχος του έργου αποτελεί η διάσωση και ανάδειξη των δύο διατηρητέων κτιρίων, που θα συμβάλλει στην αναβάθμιση του κέντρου της Αθήνας. Ταυτόχρονα επιδιώκεται η δημιουργία «κοιτίδων επιχειρηματικότητας» για τη στήριξη νέων επαγγελματιών.

Η επέμβαση που επιχειρείται, επιδιώκει την αποκατάσταση του αρχιτεκτονικού χαρακτήρα των κτιρίων με τη δομική τους στερέωση και ταυτόχρονο εκσυγχρονισμό των υποδομών, ώστε να δημιουργηθούν σύγχρονες παροχές για την εξυπηρέτηση των λειτουργιών που θα εγκατασταθούν. Επιδιώκεται η ένταξη του έργου από τον Δήμο Αθηναίων, στο Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης 2014-2020, στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία» (ΕΠΑνΕΚ).

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: αποκατάσταση μνημείου, ξενοδοχεία *Μ. Αλέξανδρος*, *Μπάγκειον*.

-

Άννα Γιάκα, Πολιτικός Μηχανικός ΕΜΠ, ΛΙΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΕΠΕ, Λ. Κατσώνη 36^Α, 114 71 Αθήνα, τηλ.: 210 6411406, e-mail: info@liontos.gr

Στέφανος Πάντος-Κίκκος, Αρχιτέκτων Μηχανικός, Αλεξανδρουπόλεως 23 & Καισαρείας, Αθήνα, 115 27, τηλ.: 210 6726193, e-mail: s.pantos@studio75.gr

Μαρία Δανιήλ, Αρχιτέκτων Μηχανικός, Msc Ε.Μ.Π. «Προστασία μνημείων» Γκουφιέ 7, Φιλοπάππου, 117 41 Αθήνα, τηλ.: 210 9237062, e-mail: daniilmaria@outlook.com

Σιδηροδρομική Γραμμή Μύλων Ναυπλίου – Καλαμών: Εξέταση των Κτηριακών Κατασκευών ενός Υπεραστικού Σιδηροδρομικού Δικτύου

Απόλλων Χ. Κύρκος

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην ανακοίνωση παρουσιάζονται μερικά από τα αποτελέσματα διπλωματικής εργασίας Μ.Δ.Σ. που αφορούσε την καταγραφή και ανάλυση των σημαντικότερων τεχνικών έργων και κτηρίων της Σιδηροδρομικής Γραμμής Μύλων Ναυπλίου - Καλαμάτας. Δίνονται συνοπτικά τα πορίσματα της αναλυτικής καταγραφής των κτηρίων του δικτύου, η ταξινόμησή τους με βάση τη μορφή, τη χρήση και τη διασπορά τους στο χώρο, η εξέλιξη των κτηριακών μορφών κατά το διάστημα της λειτουργίας του δικτύου. Παράλληλα, γίνεται αναφορά στα δομικά υλικά των κτηρίων, την προέλευση και την χρήση τους. Τέλος, εξετάζεται και το σημαντικότερο ζήτημα της προέλευσης των κατασκευαστικών σχεδίων των κτηρίων. Η ιστορική τεκμηρίωση των κατασκευών της Γραμμής, από το 1884 που σχεδιάστηκε έως και το 2011 που διεκόπη η λειτουργία της, στηρίχθηκε σε δεδομένα που προέκυψαν από τεχνικά και νομικά έντυπα της εποχής αλλά και μαρτυρίες του τύπου. Η μορφολογική και κατασκευαστική τεκμηρίωση και ανάλυση των κτηρίων βασίστηκε στο σχεδιαστικό αρχείο του ΟΣΕ Τριπόλεως και σε εκτενές φωτογραφικό υλικό που καλύπτει το διάστημα 1898 - 2012. Η παρουσίαση των πορισμάτων γίνεται με χάρτες καταγραφής χρήσεων αλλά και υποστηρικτικό υλικό από φωτογραφίες και καρτέλες ομαδοποίησης και τυπολογίας.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: σιδηροδρομικό δίκτυο, τυπολογίες κτηρίων, αρχιτεκτονικά σχέδια

-

Απόλλων Κύρκος: γεννήθηκε το 1983 στην Αθήνα. Μεγάλωσε στο Κουκάκι και σήμερα διαμένει στη Νέα Σμύρνη. Σπούδασε Αρχαιολογία και Ιστορία της Τέχνης στο Ε.Κ.Π.Α, ενώ το 2011 έλαβε το Διατμηματικό Μ.Δ.Σ. «Προστασία Μνημείων» του Ε.Μ.Π. Το ενδιαφέρον του στρέφεται γύρω από την Βιομηχανική Αρχαιολογία και την αξιοποίηση και ανάδειξη της βιομηχανικής κληρονομιάς. Έχει συμμετάσχει στις ομάδες εργασίας των Εργαστηρίων Βιομηχανικής Κληρονομιάς που συνδιοργάνωσαν το Π.Ι.Ο.Π. και το Τ.Ι.Σ.Σ.Ι.Η. το διάστημα 2012 - 2013 αλλά και στο συνέδριο που διοργάνωσε το Ελληνικό Παραρτήμα του Τ.Ι.Σ.Σ.Ι.Η. τον Ιούνιο του 2013. Είναι μέλος του Δ.Σ. του Ελληνικού Παραρτήματος του Τ.Ι.Σ.Σ.Ι.Η.. Τα τελευταία τρία έτη εργάζεται ως έκτακτος Αρχαιολόγος στη Διεύθυνση Εθνικού Αρχείου Μνημείων του ΥΠ.ΠΟ.Α. για την υλοποίηση του έργου ΕΣΠΑ «Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο». Μπορεί να μιλά και να γράφει στα Αγγλικά με ευχέρεια, ενώ κατανοεί και τα Ιταλικά.

Ταχ. Διεύθυνση: Θυατείρων 9 Ν. Σμύρνη, 17121, Αθήνα,
e-mail: aplkyrk@gmail.com

Οι Χαλύβδινες Γέφυρες στον Κάτω Αξιό και τα Κτήρια Συνοδείας τους. Μια Πρόταση Προστασίας, Ανάδειξης, Επανάχρησης.

Νικόλαος Κ. Χατζητρύφων
Δήμητρα Καλλιγά

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Καταγράφονται τα ιστορικά ακίνητα αντικείμενα στον Κάτω Αξιό· αυτά καταμερίζονται σε δύο κατηγορίες - σε εν δυνάμει μνημεία και λοιπά ιστορικά κτήρια -, διότι φέρουν αξίες - σημαντικότητες τεχνολογικές, αισθητικές και ιστορικές, και εντάσσονται αρμονικά σε ένα εξαιρετού κάλους φυσικό περιβάλλον. Πρόκειται για τέσσερις σιδηροδρομικές χαλύβδινες γέφυρες και δύο οδικές, τον παλιό σιδηροδρομικό σταθμό, ένα τριώροφο πολυβολείο, έναν υδατόπυργο, τρία επιπλέον κτήρια, καθώς και τον περιβάλλοντα χώρο τους. Προτείνεται η δημιουργία «Πολύ-πολιτισμικού Χώρου» με χρήσεις που θα συνάδουν με το μνημειακό χαρακτήρα ορισμένων δομικών κατασκευών, ενώ άλλες κατασκευές προτείνεται να παραχωρηθούν για χρήση σε ιδιώτες. Τέλος, προτείνονται διοικητικές δομές για την αρμονική διαχείριση της περιοχής.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: χαλύβδινες ιστορικές γέφυρες, επανάχρηση, διοίκηση χρήσης μνημείων.

-

Νικόλαος Κ. Χατζητρύφων: Δρ πολιτικός μηχανικός, προϊστάμενος της Υπηρεσίας Νεωτέρων Μνημείων και Τεχνικών Έργων Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης του Υπ. Πολιτισμού και Αθλητισμού. Επιστημονικές περιοχές: Αντοχή υλικών, στατική και ιστορική ανάλυση – τεκμηρίωση ξύλινων κατασκευών, προστασία και ανάδειξη μνημείων των τελευταίων αιώνων.

ΥΝΜΤΕ ΑνΜΘ / ΥΠ.ΠΟ.Α., Θερμοπυλών 1, 671 00 Ξάνθη, τηλ.: 2541026760, chatzitryfon@gmail.com.

Δήμητρα Καλλιγά: διπλ/ΜΔΕ αρχιτέκτων μηχανικός, αναστυλώτρια μνημείων στην ΙΣΤ' ΕΠΚΑ, ΥΤΕΚΜ και τώρα στην Υπηρεσία Νεωτέρων Μνημείων και Τεχνικών Έργων Κεντρικής Μακεδονίας του Υπ. Πολιτισμού και Αθλητισμού.

ΥΝΜΤΕ ΚΜ / ΥΠ.ΠΟ.Α., Ηροδότου 17, 54634 Θεσσαλονίκη, τηλ.: 2310214497, 213800, dkalliga@culture.gr, ynmtekm@culture.gr.

Ανάλυση Κατασκευαστικής Δομής Αποθηκευτικού Κτιρίου του Ο.Σ.Ε. των Αρχών του 20 αι. και Πρόταση Ενίσχυσης της Φέρουσας Κατασκευής

Θεμιστοκλής Τσαλκατίδης
Νικόλαος Λιανός

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ενδελεχής ανάλυση της δομής ενός ιστορικού κτηρίου, αποτελεί την προϋπόθεση και τον «οδηγό» για την αποκατάσταση ή η ενίσχυση του φέροντα οργανισμού του. Ταυτόχρονα η μελέτη αποκατάστασης του οφείλει να εναρμονίζεται με την ιστορικότητα και να σέβεται την φιλοσοφία σχεδιασμού και κατασκευής του, λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη τους σύγχρονους κανονισμούς και τις νέες χρήσεις. Η χρήση νέων υλικών και μεθόδων αποκατάστασης αποτελεί πρόκληση για τον μελετητή μηχανικό, που καλείται να ικανοποιήσει αυτές τις απαιτήσεις. Υπό αυτόν τον γνώμονα, μελετήθηκε από τους συγγραφείς- μελετητές ο φέρων οργανισμός μιας πρώην αποθήκης του Ο.Σ.Ε. στο λιμάνι της Αλεξανδρούπολης, με σκοπό την ενίσχυση και επανάχρηση του. Πρόκειται για ένα κτήριο σχεδόν εκατό ετών, που θεωρείται ότι κατασκευάστηκε μετά το 1915, δηλαδή μετά τον βομβαρδισμό του λιμένα Αλεξανδρούπολης από τις δυνάμεις της Αντάντ κατά τον 1^ο παγκόσμιο πόλεμο. Η τεκμηρίωση του χώρου έγινε με χρήση τριδιάστατου σαρωτή (3D TLS) και τεκμηριώθηκαν με ακρίβεια τόσο τα αρχιτεκτονικά όσο και τα δομικά του στοιχεία. Ταυτόχρονα παρήχθη το 3d ψηφιακό μοντέλο του κτηρίου το οποίο χρησιμοποιήθηκε όχι μόνο για την εξαγωγή των κατά Monge γεωμετρικών στοιχείων του, αλλά και για τον συνεχή επανέλεγχο των γεωμετρικών μεγεθών καθώς και για την επαλήθευση των προτάσεων επανάχρησης του¹. Στα πλαίσια της πρότασης αποκατάστασης, στον νότιο διατηρούνται τα ξύλινα ζευκτά που εδράζονται στην περιμετρική τοιχοποιία, προτείνεται η αποκατάσταση και η ενίσχυση τους με μεταλλικά προφίλ ως νάρθηκες, διατηρώντας απόλυτα την αρχική της μορφή και τη βασική της γεωμετρία. Στο βόρειο χώρο του κτηρίου, η ενδιαφέρουσα πλάκα από σκυρόδεμα με οπλισμό από σιδηροτροχιές, λόγω των σημαντικών φθορών που παρουσιάζει καθώς και των αδιευκρίνιστων προδιαγραφών κατασκευής της, καθαιρείται αλλά ανακατασκευάζεται στην ίδια θέση με νέο σκυρόδεμα και μελετημένους οπλισμούς, διατηρώντας όμως και τις υπάρχουσες σιδηροτροχιές. Επίσης, προτείνεται η διατήρηση όλων των υπάρχοντων κυκλικών χυτών μεταλλικών υποστυλωμάτων, με σύμμεικτη πλέον λειτουργία αφού ενισχύεται το εσωτερικό τους με την προσθήκη υποστυλώματος από οπλισμένο σκυρόδεμα ίσης διαμέτρου.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: ιστορικά κτήρια, αποκατάσταση, νέα υλικά, 3d σάρωση-τεκμηρίωση,

Θεμιστοκλής Τσαλκατίδης: Δρ. Πολ. Μηχ., Λέκτορας Τμ. Αρχιτεκτόνων Μηχ. ΔΠΘ.
e-mail: ttsalkat@arch.duth.gr, τηλ./ φαξ: +30 25410 79520.

Νικόλαος Λιανός: Δρ. Αρχιτέκτων Μηχανικός, Καθηγητής του Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης. e-mail: nlianos@arch.duth.gr, τηλ./ φαξ: +30 25410 79000.

Βιομηχανικά Κτήρια του 19^{ου} – 20^{ου} η περίπτωση του Μεταλλευτικού Συγκροτήματος Λιμεναρίων Θάσου.

**Νικόλαος Λιανός
Αναστασία Στέλλα**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το Μεταλλευτικό Συγκρότημα Λιμεναρίων Θάσου (Μ.Σ.Θ.) αποτελεί ένα σημαντικό μνημείο της βιομηχανικής κληρονομιάς για την Ελλάδα και την Ευρώπη, που όμως δεκαετίες τώρα παραμένει εγκαταλελειμμένο και αναξιοποίητο. Στην ανακοίνωση αυτή, γίνεται αρχικά μια σύντομη παρουσίαση του συγκροτήματος ξεκινώντας από μία συνοπτική περιγραφή του χώρου και της ιστορίας του. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα διαδοχικά τα τμήματα της μονάδας που απαρτίζουν το ευρύτερο μεταλλευτικό συγκρότημα και γίνεται ανάλυση της κύριας κατασκευαστικής δομής τους. Περαιτέρω, αναλύονται οι παράμετροι που καθόρισαν τον σχεδιασμό- διάταξη των κτηρίων καθώς και ο τρόπος κατασκευής του συγκροτήματος με άμεσες αναφορές στο σύνολο των αντίστοιχων μεταλλευτικών κτιριακών και βιομηχανικών εγκαταστάσεων. Παρουσιάζονται οι διαφορετικές κατασκευαστικές φάσεις του Μ.Σ.Θ. σύμφωνα με την καταγραφή και την εξέλιξη των οικοδομικών συστημάτων που χρησιμοποιήθηκαν. Έπονται τα συμπεράσματα της εργασίας, όπου επισημαίνεται η σημασία του μνημείου, η σημερινή του κατάσταση καθώς και οι κίνδυνοι που διατρέχει. Προτείνονται τρόποι άμεσης προστασίας καθώς και η μεθοδολογία αποκατάστασης και ανάδειξης μέσω ήπιων επεμβάσεων συντήρησης και επανάχρησης. Τέλος, γίνεται αναφορά σε πρόσφατες δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν στο χώρο του μνημείου, όπως π.χ. το «1ο Εργαστήριο Ψηφιακής Τεκμηρίωσης Μνημείων με χρήση 3D LASER SCANNER», το οποίο αποσκοπούσε εκτός από την εκμάθηση της χρήσης 3d σαρωτών από τους συμμετέχοντες, στην ολοκληρωμένη τεκμηρίωση της υπάρχουσας κατάστασης του μνημείου.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Βιομηχανική κληρονομιά, Μεταλλευτικό Συγκρότημα Λιμεναρίων Θάσου (Μ.Σ.Θ.), οικοδομικά συστήματα, άμεση προστασία, ήπιες επεμβάσεις, αποκατάσταση 3d σάρωση-τεκμηρίωση.

Νικόλαος Απ. Λιανός: (nlianos@arch.duth.gr) Καθηγητής στο Τμ. Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Δ.Π.Θ. Από το 1999 και διευθύνει το Εργαστήριο Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού και Κατασκευών III: Μορφολογίας-Ρυθμολογίας. Σπούδασε Αρχιτεκτονική Σχολή Πανεπιστημίου Ρώμης “La Sapienza” (1971-1976), φοίτησε στο «Διεθνές Κέντρο Συντήρησης Μνημείων - International Center of Conservation I.C.C.ROM-UNESCO», στη Ρώμη Ιταλίας με εξειδίκευση στον τομέα “Architectural Conservation” (1977), καθώς και στην Σχολή Αναστήλωσης Μνημείων (Scuola di Perfezionamento per lo Studio ed il Restauro dei Monumenti) Πανεπιστημίου Ρώμης “La Sapienza” (1978-1980). Είναι Διδάκτωρ του Τμήματος Ιστορίας της Αρχιτεκτονικής και Πολεοδομίας Πανεπιστημίου Ρώμης “La Sapienza” (1992). Από το 1978-1999 εργάστηκε στο Υπ. Πολιτισμού. Από το 1991 διδάσκει στο ΔΠΘ.

Η Αναστασία Στέλλα: (anastasia.stella89@gmail.com), αρχιτέκτων μηχ. Δ.Π.Θ. 2013.
Διπλωματική Εργασία: «Μεταλλευτικό Συγκρότημα Λιμεναρίων Θάσου, Πυρήνας

Γεωμεταλλευτικού Πάρκου με χρήσεις τέχνης και τουρισμού» (2013).

Το χρονικό της μελέτης και της ανέγερσης του Ελληνικού Ινστιτούτου Καπνού στη Δράμα (1929-1937).

Κορνηλία Τρακοσοπούλου –Τζήμου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο καπνός αποτελούσε για πολλά χρόνια ένα από τα σημαντικότερα προϊόντα της ελληνικής γης. Καλλιεργήθηκε σε μεγάλη έκταση από τις αρχές του 20ού αιώνα, χωρίς σοβαρό έλεγχο από το κράτος. Η πολιτική για τον καπνό εκδηλώθηκε, για πρώτη φορά μετά τον 1^ο παγκόσμιο πόλεμο, με στόχο την αντιμετώπιση του διεθνούς ανταγωνισμού. Στη διάρκεια της δεκαετίας του 1920 ο νεοσυσταθείς Σύνδεσμος Γραφείων Προστασίας Ελληνικού Καπνού (Σ.Γ.Π.Ε.Κ.) σχεδίασε και υλοποίησε ένα ερευνητικό κέντρο για τον καπνό: το Ελληνικό Ινστιτούτο Καπνού (1929-1937) στη Δράμα, που ήταν στο κέντρο της σημαντικότερης καπνοπαραγωγικής περιοχής της χώρας στην περίοδο του μεσοπολέμου. Τα κτίρια του ινστιτούτου διατηρούνται μέχρι σήμερα και αποτελούν σημείο αναφοράς για την αρχιτεκτονική, τεχνολογική και ιστορική τους αξία. Το κτιριολογικό πρόγραμμα ήταν εκτεταμένο και περιελάμβανε εκτός του κεντρικού επιβλητικού κτιρίου των εργαστηρίων - γραφείων, ποικίλες αποθήκες επεξεργασίας καπνού, ξηραντήρια, βοηθητικά κτίσματα, μία σέρρα και κατοικίες εργατικού προσωπικού στον εκτεταμένο αύλειο χώρο (έκτασης 207,375 στρ.).

Το τεράστιο έργο της ανέγερσης έφερε εις πέρας ο Σ.Γ.Π.Ε.Κ. σε συνεργασία με την «Τεχνοοικονομική Επιτροπή επί της Ανεγέρσεως του Καπνολογικού Ινστιτούτου» και τη Δ/ση Δημοσίων Έργων. Ο σχεδιασμός του ανατέθηκε το 1929 στο νεαρό τότε αρχιτέκτονα Λεάνδρο Ζωΐδη (1900-1963), απόφοιτο της Technische Hochschule του Βερολίνου (1926) και εκπονήθηκε «βάσει του επιστημονικού προγράμματος του Ινστιτούτου». Αποτελεί σπουδαία συμβολή του Ζωΐδη στην πρώιμη μοντέρνα αρχιτεκτονική παραγωγή του μεσοπολέμου. Διερευνώντας το χρονικό της μελέτης και της ανέγερσης του Ινστιτούτου μέσα από ντοκουμέντα του ιστορικού του αρχείου, επισημαίνουμε σημαντικά στοιχεία οικοδομικού, ιστορικού και αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος, τα οποία μας επιτρέπουν να αναγνωρίσουμε τις ιδιαιτερότητες της οικοδομικής δραστηριότητας και της αρχιτεκτονικής παραγωγής του «μοντέρνου», τα οικονομικά και τεχνικά ζητήματα που προέκυψαν και αντιμετωπίστηκαν κατά την εκτέλεση του έργου.

ΛΕΞΕΙΣ- ΚΛΕΙΔΙΑ: Δράμα, καπνός, μοντέρνα αρχιτεκτονική, αρχιτεκτονική μεσοπολέμου, Λεάνδρος Ζωΐδης

Κορνηλία Τρακοσοπούλου-Τζήμου: Δρ. Αρχιτέκτων Μηχ. Πανεπ. Ρώμης, μεταπτ. Σπουδές: Scuola di Perfezionamento per lo Studio e il Restauro dei Monumenti Πανεπ. Ρώμης (Diploma di Restauro) και, με υποτροφία του ΙΚΥ, στην Bartlett School of Architecture and Planning στο UCL (MSc in Advanced Architectural Studies). Παρακολούθησε Σεμινάρια στο Int. Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cult. Property (ICCROM), στη Ρώμη. Δρ μηχ. ΕΜΠ/Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχ. (2005), θέμα διατριβής: «Ο Εκσυγχρονισμός της Βορειοελλαδικής Αρχιτεκτονικής και Πόλης στη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές του 20^{ου}». Επίτιμη διευθύντρια του ΥΠΠΟΑ και διδάσκουσα στο Τμ. Αρχιτεκτόνων Μηχ. / ΔΠΘ. Συγγραφέας του βιβλίου: *Η Αρχιτεκτονική του Konrad Jacob Josef Von Vilas (1866-1929) στη Δράμα και την ευρύτερη περιοχή της* (Δράμα, 2002). email: ktrakosopoulou@gmail.com

The tectonic construction of a façade. Milanese buildings by Giovanni Muzio (1920-1940)

Michele Caja

ABSTRACT

Analyze a project means to re-build the constructive principles and rules that compose it, without imposing new forms – which implies the risk of falling into empty formalism – but re-finding the implicit structure existing below it. An operational analysis of the object of study is not only a model to understand the construction of a project, but becomes directly instrumental to the project itself, assuming a perspective of historic continuity. In this particular case, the analysis focuses on some architectures built by Giovanni Muzio in Milan between the '20s and '40s of last century. The analysis focuses on the theme of the architectural facade, intended as tectonic construction or bas-relief architecture (*Relief-Architektur*), which reflects the transposition of the sculptural depth of the columns' order on an architectonic façade. The theme of the facade is analyzed in regard to different aspects, as the relationship between the building structure and the proportional system of openings; the order of tectonic elements; the decoration. The investigation techniques used to highlight these issues are: the ratio of full / empty or horizontal / vertical elements; the structure of axes; the role of geometric figures; the layers building the depth of a façade; the components of decoration.

KEY WORDS: Muzio Milzno; Façade Analysis; Construction / Decoration

Michele Caja: Architect, Assistant Professor, Politecnico di Milano
Adress: Viale Rimembranze di Lambrate, 7, 20134, Milano, Italia
Tel: +39 3403411303, e-mail: michele.caja@polimi.it

8η συνεδρία : τεχνολογικές εφαρμογές – παράμετροι

Ο Αειφορικός Σχεδιασμός και η Θερμική Άνεση ως Παράγοντες Εξέλιξης των Δομικών Κατασκευών στο Χρόνο

Κλειώ Αξαρλή, Κατερίνα Μερέση

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Μελετώντας σήμερα την εξέλιξη των δομικών συστημάτων μέσα στο χρόνο, παρατηρεί κανείς τα κοινά σημεία, τις κοινές ανάγκες και πρακτικές, οι οποίες κατά καιρούς καθόρισαν τη μορφολογία των κατασκευών. Μία από τις κοινές παραμέτρους σχεδιασμού, από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα, υπήρξε και η επίτευξη θερμικής άνεσης στους χώρους διαβίωσης. Αυτό επιτυγχάνθηκε, όπως επιτυγχάνεται ακόμα, μέσω της κατάλληλης διαμόρφωσης του κελύφους των κατασκευών, με τρόπο ώστε να αξιοποιούνται τα θετικά στοιχεία του τοπικού κλίματος και να αποφεύγονται/περιορίζονται τα αρνητικά. Η παρούσα εργασία εστιάζει στα κοινά σημεία μεταξύ ελληνικών παραδοσιακών δομικών κατασκευών και σύγχρονων βιοκλιματικών κτιρίων, που ως κοινό στόχο έχουν τη δημιουργία ενός θερμικά/οπτικά ήπιου και ευχάριστου περιβάλλοντος, με τελικό σκοπό τις καλύτερες συνθήκες διαβίωσης του ανθρώπου..

ΛΕΞΕΙΣ- ΚΛΕΙΔΙΑ: Θερμική και οπτική άνεση, παραδοσιακή και σύγχρονη αρχιτεκτονική

-

Αξαρλή Κλεονίκη: Δρ Αρχιτέκτων Μηχανικός, Καθηγήτρια Τμήματος Αρχιτεκτόνων Α.Π.Θ. Πανεπιστημιούπολη, 54124, Θεσσαλονίκη, T: +302310995595, axarli@arch.auth.gr

Η Κλειώ Αξαρλή (Διπλ. Μηχ. ΑΠΘ., Msocsci B"ham, Δρ ΑΠΘ) είναι καθηγήτρια στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων της Πολυτεχνικής Σχολής ΑΠΘ, όπου διδάσκει σε τομείς σχετικούς με τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό ενεργειακών κελυφών. Παράλληλα έχει τη διεύθυνση του Εργαστηρίου Αρχιτεκτονικής Τεχνολογίας του Τμήματος Αρχιτεκτόνων. Είναι επίσης Επιστημονική Συντονίστρια στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Πόλεων και Κτιρίων» του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου όπου και διδάσκει τα ανάλογα αντικείμενα.

Μερέση Αικατερίνη: Δρ Αρχιτέκτων Μηχανικός, Σύμβουλος-Καθηγήτρια Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, Προϊσταμένη Τμήματος Περιβάλλοντος & Πολεοδομίας του Δήμου Δίου-Ολύμπου, Αρχελάου 14, 60200 Λιτόχωρο, T: +302352081486, katmeresi@yahoo.gr

2000: Δίπλωμα Αρχιτεκτονικής, Τμήμα Αρχιτεκτόνων, Πολυτεχνική Σχολή ΑΠΘ. 2002: *Master of Science in Environmental Design of Buildings*, Cardiff University, UK. 2010: Διδάκτορας Τμήματος Αρχιτεκτόνων Α.Π.Θ. στο Ε΄ Τομέα Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού και Αρχιτεκτονικής Τεχνολογίας. Θέμα διατριβής: *Εξοικονόμηση Ενέργειας στη Σχολική Αίθουσα μέσω της Χρήσης Φυσικού Φωτισμού.*

Ιστορικά δομικά συστήματα : από το παρελθόν με το βλέμμα στο μέλλον

Κώστας Αδαμάκης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα ανακοίνωση έχει σαν στόχο να αναδείξει το ενδιαφέρον της σε βάθος προσέγγισης, ανάλυσης, τεκμηρίωσης και ερμηνείας των ιστορικών δομικών συστημάτων με στόχο την αξιοποίησή τους σε νέες κατασκευές, σε συνδυασμό με την χρησιμοποίηση νέων υλικών και τεχνολογιών.

Είναι γεγονός ότι τα ιστορικά δομικά συστήματα δεν έχουν ερμηνευτεί πλήρως. Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι η σχετικά μικρή τους συμμετοχή στις νεώτερες κατασκευές, οφείλεται σε δύο λόγους. Αφ' ενός ότι δεν έχει αναγνωριστεί όσο θα έπρεπε η αξία τους και αφ' ετέρου γιατί το οπλισμένο σκυρόδεμα με την τυποποιημένη εύκολη-μαζική και πλέον οικονομική παραγωγή και κατασκευή, εκτόπισε σε μεγάλο βαθμό τους παραδοσιακούς τρόπους δόμησης.

Τα νέα δεδομένα με την μείωση των ενεργειακών πόρων του πλανήτη, την μόλυνση του περιβάλλοντος, την ανάγκη-απαίτηση για τεχνικές λύσεις που θα ενσωματώνουν την βιοκλιματική-πράσινη προσέγγιση από την αρχική ιδέα, έως την εφαρμογή και την ολοκλήρωση των έργων, μας οδηγούν στο να επαναπροσδιορίσουμε τη στάση μας και τις επιλογές μας ως προς τους τρόπους δόμησης.

Επέλεξα για σχολιασμό τέσσερα παραδείγματα από δουλειές συναδέρφων σε διαφορετικές περιοχές της Ελλάδας. Έχουν διαφορετική σύλληψη και αντίληψη στον σχεδιασμό, κοινή όμως άποψη για μια δημιουργική επανάληψη και αναφορά σε ιστορικά δομικά συστήματα της περιοχής στην οποία κατασκευάστηκαν.

Δείχνουν πραγματικό ενδιαφέρον για την παράδοση, δεν πέφτουν στην παγίδα της εύκολης ρετσέτας και της νεοπαροδοσιακής λογικής που έχει επικρατήσει σε πάρα πολλές περιοχές και οικισμούς της Ελλάδας. Δείχνουν να αξιοποιούν με γνώση και σεβασμό τις τεχνικές του παρελθόντος, ενσωματώνοντας σ' αυτές νέα υλικά και τεχνολογίες, εξυπηρετώντας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις νέες λειτουργικές απαιτήσεις.

Τα παραδείγματα που σχολιάζονται είναι τα εξής: Συγκρότημα τριών κατοικιών στην Βυζίτσα Πηλίου του Γ.Κίζη (1990-2008), Κατοικία στην ορεινή Δωρίδα της Λ. Μάντζιου(1994-97), Κατοικία στην Κάτω Γατζέα Πηλίου του κ. Αδαμάκη(2011-12), Κατοικία στην Σαντορίνη της Αγνής Κουβελά(1995-97).

Η Γνώση και οι διδαχές του παρελθόντος μας οδηγούν με μεγαλύτερη ασφάλεια στο μέλλον.

Κώστας Αδαμάκης: Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήματος Αρχιτεκτόνων, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Διερεύνηση των Βιοκλιματικών Στοιχείων και Αποτίμηση της Θερμικής Συμπεριφοράς των Παραδοσιακών και Ιστορικών Κατασκευών.

Ελένη Αλεξάνδρου

Περίληψη

Η εισήγηση αυτή παρουσιάζει τα αποτελέσματα της διερεύνησης των βιοκλιματικών στοιχείων των παραδοσιακών και ιστορικών κατασκευών με στόχο την κατανόηση της θερμικής και περιβαλλοντικής τους συμπεριφοράς μέσα από την επιστημονική έρευνα και την διδακτική διαδικασία στην οποία αναγνωρίζεται και αποτιμάται η ποικιλότητα και τα κοινά σημεία αναφοράς των δομικών συστημάτων του Ελλαδικού χώρου, η χρήση των υλικών και η σχέση των κτιρίων αλλά και των οικιστικών συνόλων με το φυσικό τους περιβάλλον.

Αρχικά παρουσιάζονται τα βιοκλιματικά στοιχεία των παραδοσιακών κατασκευών του Πηλίου και στη συνέχεια αναλύονται διεξοδικά δύο ερευνητικές προσεγγίσεις που στοχεύουν στην διερεύνηση της θερμικής συμπεριφοράς προβιομηχανικών κτιρίων της ίδιας περιόδου (Οθωμανική επιρροή) με κοινά δομικά χαρακτηριστικά. Η πρώτη αφορά την διερεύνηση της θερμικής συμπεριφοράς στο Πηλιορείτικο σπίτι της κλασσικής περιόδου με μετρήσεις θερμοκρασίας στο εσωτερικό και το εξωτερικό συγκεκριμένων κτισμάτων που διατηρούν σχεδόν αναλλοίωτο τον αρχικό τους χαρακτήρα. Η δεύτερη έγινε στα πλαίσια διεπιστημονικής έρευνας που βρίσκεται σε εξέλιξη, σε συνεργασία με την σχολή Μηχανολόγων Μηχανικών του ΕΜΠ στο ιστορικό κτίριο των Μπενιζέλων στην Πλάκα, με στόχο την λεπτομερή ανάλυση της θερμικής συμπεριφοράς και των θερμικών ιδιοτήτων όλων των δομικών μελών του κτιρίου, με τη βοήθεια καταγραφικών οργάνων για έναν ολόκληρο χρόνο.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Παραδοσιακές κατασκευές, θερμική συμπεριφορά, βιωσιμότητα

Ελένη Αλεξάνδρου: Αρχιτέκτων Μηχανικός, ΕΜΠ (1991). March II, Graduate School of Architecture and Urban Design, University of California, Los Angeles, UCLA (1997), με κατεύθυνση στην Αρχιτεκτονική Τεχνολογία, σε θέματα βιοκλιματικού σχεδιασμού και αιεφόρου ανάπτυξης. Κατά τη διάρκεια των σπουδών της στο UCLA συμμετείχε σε ερευνητικό πρόγραμμα που αφορούσε την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, τον βιώσιμο και βιοκλιματικό σχεδιασμό. Επίκουρη Καθηγήτρια στη Σχολή Αρχιτεκτόνων Τομέας IV - Συνθέσεων Τεχνολογικής Αιχμής - Περιοχή Οικοδομικής. Συμμετέχει σε όλο σχεδόν το φάσμα διδασκαλίας των μαθημάτων της περιοχής
Διεύθυνση: Πάρνηθος 24 15123, Αθήνα, Τηλέφωνο: 2107723908, 6944643886
email: ealexandrou@arch.ntua.gr

Κατοικία με αίθριο: Αναβίωση ενός αρχέτυπου τη δεκαετία του '30

Έλενα Αθανασιάδου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στη διάρκεια της δεκαετίας του 1930, οι αρχιτέκτονες των μεσογειακών χωρών (Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία), αποφεύγοντας τη χρήση διακοσμητικών στοιχείων αλλά και τις στιλιστικές αναφορές του εκλεκτικισμού, προσπάθησαν να επινοήσουν μία δική τους αρχιτεκτονική, μια «μεσογειακή ταυτότητα». Για τον λόγο αυτόν στράφηκαν προς αρχέτυπες μορφές που είχαν διάρκεια στο χρόνο και ιστορική συνέχεια, όπως εκείνες της Αρχαίας Ελλάδας και στη συνέχεια της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Στη δημιουργία μιας νέας μεσογειακής αρχιτεκτονικής, συνέβαλαν, στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, από την μια μεριά οι αρχαιολογικές ανακαλύψεις που έφεραν στο φως πολλά στοιχεία για τον τρόπο κατασκευής στην αρχαιότητα και από την άλλη οι επιτόπιες καταγραφές και αποτυπώσεις στις διάφορες περιοχές όπου περιηγήθηκαν κορυφαίοι αρχιτέκτονες της εποχής τόσο Έλληνες όσο και ξένοι (Αριστοτέλης Ζάχος – Le Corbusier κ.ά.) και οι οποίες οδήγησαν στην ανακάλυψη της ανώνυμης αρχιτεκτονικής στις περιοχές αυτές. Η στροφή προς τα αρχέτυπα δεν ήταν μόνο μια αναζήτηση και αναγέννηση παλαιών μορφών. Ήταν και μία προσπάθεια επιστροφής στις ρίζες, σύνδεσης με το παρελθόν, προκειμένου να διασφαλιστεί μια ισορροπία ανάμεσα στο μοντέρνο και το παραδοσιακό, ανάμεσα στο διεθνισμό και τον εθνισμό. Το ελληνικό “πνεύμα” ήταν λιτό και καθαρό, όχι όμως “φτωχό” και η κατοικία με αίθριο αποτελούσε ένα από τα πιο αντιπροσωπευτικά δείγματά του.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: αίθριο, μεσογειακότητα, μοντέρνο κίνημα.

Έλενα Αθανασιάδου: αρχιτέκτων MSc, υποψ. διδάκτωρ ΔΠΘ.

Συγγρού 30, 54630 Θεσσαλονίκη, τηλ./ φαξ: 6936 222680, eathan@arch.duth.gr

Πήρα το πτυχίο μου από το Istituto Universitario di Architettura di Venezia. Έκανα μεταπτυχιακές σπουδές στην Ιστορία της Αρχιτεκτονικής στο University College of London (The Bartlett School of Architecture). Εκπονώ διδακτορική διατριβή στη Σχολή Αρχιτεκτονικής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης όπου έχω προσφέρει διδακτικό έργο με το ΠΔ 470/80. Έχω λάβει μέρος σε ερευνητικά προγράμματα στη περιοχή της Θράκης. Έχω συμμετάσχει και οργανώσει σεμινάρια με τη μόνιμη επιτροπή Νέων Μηχανικών του ΤΕΕ. Είμαι ελεύθερος επαγγελματίας.

Η εξέλιξη των αιθουσών κινηματογραφικής προβολής : παράμετροι σχεδιασμού και οπτικής άνεσης

Τόνια Ιωσηφίδου
Μαρία Κολλιού
Νίκος Μπάρκας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο σχεδιασμός της κινηματογραφικής αίθουσας είναι καθοριστικός για την εξασφάλιση της επιθυμητής επικοινωνίας ανάμεσα στο θεατή και το βιομηχανικό προϊόν της «έβδομης τέχνης». Η σχέση τους ομοιάζει, αλλά δεν ταυτίζεται, με τις απαιτήσεις που θέτει η εξυπηρέτηση άλλων αναπαραστατικών τεχνών, απ' όπου έλκουν την ιστορική τους καταγωγή τα πρότυπα σχεδιασμού των αιθουσών προβολής. Η ανακοίνωση παρουσιάζει μία ιστορική επισκόπηση της διαχρονικής εξέλιξης του σχεδιασμού κινηματογραφικών αιθουσών, από την εμφάνιση του κινηματογράφου μέχρι τις μέρες μας. Αναλύονται τα αρχιτεκτονικά, μορφολογικά και διακοσμητικά στοιχεία που χαρακτήριζαν την αίθουσα-πρότυπο κάθε περιόδου, τα τεχνολογικά επιτεύγματα και οι αντίστοιχες κοινωνικές συνθήκες, εξελίξεις που υπαγόρευαν τις μεταβολές και μετατροπές των αιθουσών. Προτείνεται ένας κατάλογος εννέα (9) βασικών παραμέτρων σχεδιασμού και ελέγχου της οπτικής άνεσης σε αίθουσες κινηματογράφου, κριτήρια που υιοθετήθηκαν διαχρονικά σε αμερικανικές και ευρωπαϊκές εφαρμογές, καθώς και οι αντίστοιχες προδιαγραφές των σχετικών ελληνικών κανονισμών. Τέλος παρατίθεται ενδεικτική ανάλυση, καθώς και τα σφαιρικά αποτελέσματα του ελέγχου της οπτικής άνεσης ενός δείγματος κινηματογραφικών αιθουσών (από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα μέχρι τη σύγχρονη εποχή). Καταγράφονται συμπεράσματά αναφορικά με τη διαχρονική αντιμετώπιση του ζητήματος της οπτικής άνεσης και διατυπώνονται μεθοδολογικές προτάσεις αναφορικά με την ορθότητα και τη χρησιμότητα των επιμέρους κριτηρίων.

-

Αντωνία Ιωσηφίδου, τελειόφοιτη Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΔΠΘ, Λεωφ. Στρατού 14, 67 100, Ξάνθη, τηλ : 2541101215, email : tiosifidou@yahoo.gr. Διπλωματική Εργασία : Σχεδιασμός κτιρίου για το Κινηματογραφικό Φεστιβάλ της Χαλκίδας. Γνώσεις αγγλικής και γαλλικής γλώσσας. Ερευνητικά ενδιαφέροντα : σχεδιασμός αιθουσών κινηματογράφου, λογισμικά ανάλυσης και απεικόνισης αρχιτεκτονικών συνθέσεων

Μαρία Κολλιού, τελειόφοιτη Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΔΠΘ, Τσιμισκή 30, 67 100, Ξάνθη, τηλ : 6934178386, email : mkolliou16@gmail.gr. Διπλωματική Εργασία : Σχεδιασμός κτιρίου για το Κινηματογραφικό Φεστιβάλ της Χαλκίδας. Γνώση αγγλικής γλώσσας. Ερευνητικά ενδιαφέροντα : σχεδιασμός αιθουσών κινηματογράφου, λογισμικά ανάλυσης και απεικόνισης αρχιτεκτονικών συνθέσεων

Νίκος Κ. Μπάρκας, αναπληρωτής καθηγητής Οικοδομικής Τεχνολογίας & Αρχιτεκτονικής Ακουστικής στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών της Πολυτεχνικής Σχολής του ΔΠΘ. Κτίριο Βιβλιοθήκης γραφείο 6, Πανεπιστημιούπολη, Κιμμέρια Ξάνθης 67100, τηλ : 25410-79356, email : nbarkas@arch.duth.gr.